

KADERNOTA 2025-2029

Inhoud	Pagina
Inleiding	1
Context	2
Ontwikkelingen planperiode	3
Financiële opgave	4
Afweging	9
Beschouwing	10
Tariefsscenario	11
Bijlage	13

KADERNOTA 2025-2029

Inleiding

De kadernota is het instrument binnen de Planning- en Controlcyclus, waarmee het Algemeen Bestuur een integrale meerjarige afweging kan maken en kaders en prioriteiten meegeeft voor het opstellen van de begroting en meerjarenraming. De kadernota beschrijft een periode van vijf jaar, maar kijkt ook naar de periode daarna. In dit perspectief worden de opgaven en de financiële consequenties beschouwd. Tijdens de algemene beschouwingen plaatsen de fracties dit ook in de context van hun lange termijnvisie.

De kadernota bevat de meerjarige verwachting van de beleidsmatige en financiële ontwikkelingen en ambities van het waterschap binnen de context van de economische en demografische ontwikkelingen. Tevens maakt de investeringsplanning onderdeel uit van de kadernota. De kadernota sluit af met het tariefsscenario voor de komende begroting en meerjarenraming.

Figuur 1 – Planning en Control instrumenten

De bespreking en vaststelling van de kadernota in het Algemeen Bestuur van juli is te zien als het opiniërende moment in het totale begrotingsproces. Bij deze bespreking houden de fracties hun algemene beschouwingen en geeft het Algemeen Bestuur aan welke richting of opdrachten zij meegeeft voor de verdere uitwerking van de begroting en meerjarenraming.

Context

Bestuursprogramma 2023-2027 Verbinden en koers houden.

Het bestuursprogramma van Waterschap Zuiderzeeland bouwt voort op de ingezette koers van de afgelopen jaren. Deze koers is vastgelegd in het Waterbeheerprogramma en diverse beleidskaders en is samengevat in de Begroting en Meerjarenraming 2024-2027. In de Watervisie hebben we de gemeenschappelijke opgaven en kansen waarover we in gesprek willen met onze gebiedspartners geagendeerd. Het bestuursprogramma en de uitwerking daarvan in het collegeplan zet daar een aantal nieuwe accenten bij. Vanuit deze basis is de kadernota uitgewerkt.

De effecten van klimaatverandering zijn steeds duidelijker merkbaar.

Dat maakt ook dat het nemen van maatregelen steeds urgenter wordt. Recente rapportages van onder andere het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en het Europese Milieuagentschap bevestigen dit. Zo geeft het in mei verschenen PBL-rapport "Klimaatrisico's in Nederland" aan dat de huidige klimaatrisico's nu al grote impact hebben op het dagelijkse leven en dat deze in de toekomst alleen maar groter worden.

De dynamiek in de maatschappij en de omgeving hebben grote invloed op onze taakuitvoering.

De rol en positie van het waterschap in de maatschappij verandert en het realiseren van onze opgaven vindt plaats in een dynamische omgeving. Voor het realiseren van opgaven is samenwerking met gebiedspartners, inwoners en andere belanghebbenden van steeds groter belang. De positie van het waterschap in de omgeving wordt ook steeds belangrijker, bijvoorbeeld bij vraagstukken rondom de ruimtelijke inrichting als het gaat om de invulling van het principe van water en bodem sturend. De landelijke knelpunten zoals de stikstofproblematiek en netcongestie hebben steeds directer invloed op onze taakuitvoering. Verder neemt de ontwikkeling van de digitalisering en kunstmatige intelligentie exponentieel toe. Dit gaat ook impact hebben op de taakuitvoering van het waterschap.

Aan de andere kant kijken inwoners steeds kritischer naar het handelen van overheden en is er sprake van een dalend vertrouwen. Als overheid in verbinding zijn en transparant handelen is en blijft cruciaal. Daarbij zien we de wettelijke eisen die worden gesteld op allerlei gebieden omvangrijker worden. Bijvoorbeeld cyber- en informatiebeveiliging, verantwoording, rechtmatigheid en privacy.

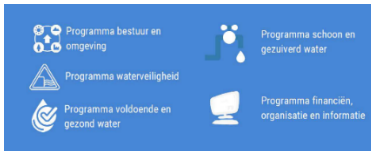
Al deze ontwikkelingen gaan snel en bieden zowel kansen als bedreigingen. Tegelijkertijd zijn ze onvermijdelijk en moeten we er rekening mee houden bij de uitvoering van onze taken.

De macro-economische omstandigheden stabiliseren, maar onzekerheid blijft.

In 2022 en 2023 hebben we te maken gehad met extreme macro-economische omstandigheden met sterk oplopende energieprijzen, inflatie en loonontwikkelingen en rente. In de afgelopen periode is te zien geweest, dat de Nederlandse economie is gestabiliseerd. Er is sprake van afnemende energieprijzen en inflatie en een krappe arbeidsmarkt. Tegelijkertijd blijven de vooruitzichten onzeker. De huidige geopolitieke ontwikkelingen kunnen leiden tot schokken in de economie. De loongroei een opvallend effect hebben op de inflatie. Ook laat de CBS-index voor waterbouwkundige werken in 2024 nog steeds stijgingspercentages zien tussen 8% en 10%. Daarnaast benadrukken instanties als het Centraal Planbureau en de Nederlandse Bank het belang van gezonde overheidsfinanciën om als overheden weerbaar te zijn voor deze ontwikkelingen.

Grote krapte in de arbeidsmarkt.

Het Centraal Planbureau constateert begin dit jaar dat de krapte op de Nederlandse arbeidsmarkt historisch hoog is. Het aantal vacatures per hoofd van de beroepsbevolking is sinds het begin van de metingen in 1946 nog nooit zo hoog geweest. Het CPB verwacht dat de extreme arbeidsmarktkrapte de komende jaren zal afnemen, maar er zullen sectoren blijven waar een tekort aan personeel is, terwijl er op hetzelfde moment ook mensen werkloos zijn. De krapte op de arbeidsmarkt maakt het lastig om maatschappelijke uitdagingen op het gebied van bijvoorbeeld wonen, zorg, onderwijs en de energietransitie te realiseren.

Ontwikkelingen planperiode

Belangrijke huidige voorziene ontwikkelingen zijn hieronder opgesomd en in de bijlage (hoofdstuk 1) toegelicht.

Programma bestuur en omgeving

- Open en transparante overheid
- Jubileumjaar waterschap 25 jaar
- We verkennen de toekomst door kantelpunten te identificeren
- Wetsvoorstel aanpassing belastingstelsel in behandeling, invoering vanaf 2026
- Over 2025 geeft het college de rechtmatigheidsverklaring af
- Circulair waterschap
- Klimaatmitigatie en energie
- Water en bodem sturend
- Omgevingsgericht werken
- Samen maken we Flevoland
- Flevolands Programma Landelijk Gebied
- Agenda Biodiversiteit

Programma Waterveiligheid

- Definitieve oordelen gereed in 2029 (LBO2)
- Beleid waterveiligheid herzien
- Verkenning Zorgplicht Waterkeringen
- Dijkversterkingsprogramma Zuiderzeeland en financiering
- Dijktraject 8-4: Ketelmeerdijk – Vossemeerdijk
- Wisselwerking met ruimtelijke ontwikkelingen (bijv. Lelystad Waterfront, Oostvaardersoevers, Pampus, Almere Duin)
- Aanmelding twee dijkversterkingsprojecten binnen dijktraject 8-2
- Herijking Deltabeslissing IJsselmeergebied 2026

Programma Voldoende en gezond water

- Waterbeschikbaarheid
- Watersysteemtoetsing
- Gebiedsproces bodemdaling
- Bemalingsregime ZOF
- KRW-deadline van 2027 komt in zicht
- Overige doelen voor natuurwateren (vanuit provincie)
- Waterkwaliteitsbaggeren
- Bufferstroken
- Impulsregeling DAW

Programma Schoon, gezuiverd Water

- Richtlijn Stedelijk afvalwater
- Invulling groeifonds
- Bedrijfsafvalwater (o.a. alternatief drinkwater / decentrale zuivering rol waterschap)
- Beleidsevaluatie afvalwater buitengebied
- Strategische studie toekomst afvalwaterketen Almere/Zeewolde
- Afvalwaterakkoorden (incl. beheer rioolgemalen Zeewolde)
- Capaciteitsuitbreiding en verduurzaming AWZI's / Almere fit for the future

Programma Financiën, organisatie en informatie

- Behoud van financiële positie op lange termijn
- Rechtszaak heffing rijkswateren
- Fiscale complexiteit neemt toe
- Aantrekkelijke werkgeverschap, behoud van medewerkers, krappe arbeidsmarkt
- AI en datagedreven werken
- Cybersecurity en regelgeving
- Vaarkaat: visie op de digitale transformatie voor de waterschappen
- Waterschappen werken samen voor de digitale transformatie (Waterschapshuis)
- Opvolger Informatiestrategie vanaf 2026

Financiële opgave

Ontwikkeling kosten

De nettokosten laten in de komende jaren een aanzienlijke stijging zien. Een uitgebreide toelichting op de kostenontwikkeling ten opzichte van de bestaande Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027 is opgenomen in hoofdstuk 2 van de bijlage. Hieronder is de kostenontwikkeling van de kadernota ten opzichte van de bestaande begroting en meerjarenraming op hoofdlijnen weergegeven. Daarbij is onderscheid gemaakt in:

- 1) Reeds genomen AB-besluiten na vaststelling van de huidige Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027 (paragraaf 2.1);
- 2) Autonome ontwikkelingen en collegebesluiten (paragraaf 2.2);
- 3) Verwachte besluiten die nog worden genomen vóór vaststelling van de Begroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2029 (paragraaf 2.3);
- 4) Kosten van nieuwe ontwikkelingen waarover wordt besloten ná vaststelling van de Begroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2029 (paragraaf 2.4).

1. Reeds genomen AB besluiten na vaststelling Begroting 2024 & Meerjarenraming 2025-2027

In november 2023 is de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027 vastgesteld. Sindsdien heeft het AB

een aantal besluiten genomen dat financiële consequenties heeft voor het kostenniveau van de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027. Het gaat dan onder andere om de renovatie en verduurzaming van de AWZI Almere en de invulling van het collegeplan. De kosten die samenhangen met deze besluiten bedragen circa € 2,0 miljoen in 2025/2026 en circa € 5,0 miljoen voor de jaren daarna.

2. Autonome ontwikkelingen en collegebesluiten

Autonome ontwikkelingen

De kostenontwikkeling is voor een belangrijk deel afhankelijk van autonome ontwikkelingen. Het gaat dan onder andere om de inflatie-ontwikkeling, loonontwikkeling en de actualisatie van de energieprijzen. De raming van inflatie- en loonontwikkeling is gebaseerd op voorspellingen van gerenommeerde instellingen zoals het Centraal Planbureau (CPB) en De Nederlandsche Bank (DNB). In de Kadernota is uitgegaan van een algehele prijsontwikkeling van 2,8% in 2025 en voor de jaren daarna van 2,4%. Voor de loonontwikkeling wordt uitgegaan van de verwachting die het CPB heeft afgegeven voor de sector overheid van 4,4% in 2025. Voor de jaren daarna bedraagt dit percentage gemiddeld 4,2%.

De economische omstandigheden op dit moment zijn minder extreem dan de afgelopen jaren. Echter, door wijzigingen in (geopolitieke) omstandigheden kunnen hier ook snel wijzigingen in ontstaan. Deze wijzigingen kunnen een aanzienlijke impact hebben op de kostenontwikkeling. De CBS-index voor Waterbouwkundige werken laat in 2024 nog stijgingen zien tussen 8% en 10%. Voorspellingen van deze index voor de komende jaren worden echter niet gemaakt.

Actualisatie investeringsplanning

De komende jaren is een toename te zien in het investeringsvolume. Het investeringsvolume zal de komende jaren ook aanzienlijk hoger liggen dan het volume dat de afgelopen jaren gerealiseerd is. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de renovatie van de AWZI Almere, de start van de realisatiefase van de versterking IJsselmeerdijk en de aanleg / vervanging van persleidingen. Als gevolg hiervan is er ook sprake van een aanzienlijke toename van de kapitaallasten in de komende jaren. Aan het eind van de planperiode is daarnaast rekening gehouden met rentelasten die voortkomen uit het feit dat de HWBP subsidie-inkomsten (in principe) zijn gemaximeerd op € 40 miljoen per jaar en niet synchroon lopen met de uitgaven die gedaan worden voor de versterking van de IJsselmeerdijk.

De hoge investeringsuitgaven leiden er de komende jaren ook toe, dat de schuldpositie zich ontwikkelt naar de maximale omvang van 150% zoals in het schulden- en reservebeleid is bepaald. In hoofdstuk 3 van de bijlage is een uitgebreide toelichting opgenomen van de investeringsplanning en de daarmee samenhangende kapitaallasten.

Collegebesluiten

De collegebesluiten bestaan voor het grootste deel uit de actualisatie van de meerjaren onderhoudsplannen. Het gaat dan om de onderhoudsplannen voor Zuiveringen en Gemalen, Waterbeheer

en Dienstverlening & Informatie. Hierin is een toename van de lasten te zien. Bij het opstellen van de onderhoudsplannen zijn ook de ramingen voor energiekosten in de komende jaren geactualiseerd. Het energieverbruik is daarbij gebaseerd op het gemiddelde verbruik van de afgelopen 5 jaar. Voor de (kale) energieprijzen is uitgegaan van prijzen op de energiemarkt (forwardmarkt). De energieprijzen zijn sinds de zomer van vorig jaar gedaald. Per saldo heeft dit voor de energiekosten een kostenverlagend effect van € 1,4 tot € 2,1 miljoen per jaar. Bij de opstelling van de begroting in het najaar vindt nogmaals een actualisatie plaats.

Samengevat

De autonome ontwikkelingen en collegebesluiten hebben voor 2025 en 2026 per saldo een gering effect op de netto lasten. In 2027 is wel sprake van een toename van de lasten (+€ 4,4 miljoen). Deze wordt nagenoeg geheel veroorzaakt door de kapitaallasten, waarbij de renovatie van de AWZI een belangrijke component is. De jaren na 2027 laten wel een toename van de lasten zien, maar deze jaren maakten geen onderdeel uit van de B&MR 2024-2027 zoals die in november 2023 is vastgesteld door het AB. De grootste toename van lasten komt in deze jaren voort uit de inflatie- en loonontwikkeling. Het totaalverzicht met toelichting is opgenomen in paragraaf 2.2 van de bijlage.

3. Verwachte besluiten vóór vaststelling van de Begroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2029

Voorstellen met een effect op de kostenontwikkeling die naar verwachting voor vaststelling van de B&MR 2025-2029 nog aan het AB worden aangeboden zijn:

- Afvalwaterakkoord Almere;
- Vitaal Zuiderzeeland;
- Jubileumjaar 2025.

Voor deze voorstellen is nu een inschatting van de kosten opgenomen in de kadernota. Voor 2025 wordt uitgegaan van een bedrag van € 3,4 miljoen. Voor de jaren daarna is rekening gehouden met € 2,8 tot € 2,9 miljoen. Dit bedrag bestaat voor een belangrijk deel uit de ingeschatte consequenties van het voorstel "Vitaal Zuiderzeeland". Dit voorstel beschrijft wat er nodig is om de huidige en toekomstige opgaven te kunnen (blijven) realiseren. De daadwerkelijke financiële consequenties zullen op basis van de bestuurlijke besluitvorming worden verwerkt in de technische notitie van de begroting en de Begroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2029 die respectievelijk in oktober en november aan het AB worden aangeboden. In paragraaf 2.3 van de bijlage is bovenstaande uitgebreider toegelicht.

4. Nieuwe ontwikkelingen ná vaststelling van de Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026

In hoofdstuk 1 van de bijlage zijn (beleids)ontwikkelingen beschreven waarvan besluitvorming wordt voorzien ná vaststelling van de Begroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2029, maar die mogelijk wel financiële consequenties kunnen hebben voor het kostenniveau in de planperiode. Hierbij valt te denken

aan dossiers als:

- Waterbeschikbaarheid;
- Het landelijke tekort aan middelen voor de realisatie van het HWBP.

Voor deze nieuwe ontwikkelingen is een inschatting gemaakt van de kosten. Het gaat hierbij nadrukkelijk om een inschatting van kosten die redelijkerwijs passen binnen bestaand beleid. Deze inschatting is betrokken bij de bepaling van het tariefscenario bij de bepaling van de tariefscenario's.

5. Totaal kostenontwikkeling

In onderstaande tabel is samengevat hoe de kostenontwikkeling er voor de komende jaren uit komt te zien op basis van de hiervoor beschreven ontwikkelingen. De basis voor het bepalen van het tariefscenario loopt op van € 112,4 miljoen in 2025 tot € 142,3 miljoen in 2029.

Nettokosten	2025	2026	2027	2028	2029
Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027	107,3	111,2	114,4	114,4	114,4
AB Besluiten na B&MR 2024-2027	2,0	1,8	1,0	1,0	0,7
Autonome ontwikkelingen en DenH besluiten	-0,3	0,1	5,2	10,6	14,7
Subtotaal (t/m AB juni)	109,0	113,1	120,6	126,0	129,8

Verwachte besluiten na Kadernota en voor B&MR 2025-2029	3,4	2,9	2,9	2,8	2,8
Totaal Kadernota 2025-2029	112,4	116	123,5	128,8	132,6
Nieuwe ontwikkelingen ná vaststelling B&MR 2025-2029	-	2,8	3,8	8,3	9,7
Totaal Kadernota 2025-2029 (incl nieuwe ontwikkelingen = basis voor bepaling tariefscenario)	112,4	118,8	127,3	137,1	142,3
Begroting 2023 en Meerjarenraming 2024-2026 (incl. nieuwe ontwikkelingen = basis voor bepaling tariefscenario)	109,1	115,0	120,3	120,3	120,3
Verschil Kadernota 2025-2029 en B&MR 2024-2027 (basis voor tariefscenario)	3,3	3,8	7,0	16,8¹	22,0¹

Tabel 1 Ontwikkeling nettokosten Begroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2029 en vergelijking met Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027

Risico's en onzekerheden

De bovenstaande kostenontwikkeling is een inschatting van de kosten voor de komende jaren. Uiteraard zijn hierbij ook onzekerheden en risico's te noemen. Enkele voorbeelden van onzekerheden die een aanzienlijke impact kunnen hebben op de kostenontwikkeling in de komende jaren zijn:

- De kostenschattingen rondom inflatie en loonontwikkeling zijn gebaseerd op voorspellingen van gerenommeerde bureaus zoals het CPB en DNB. Hierboven is reeds beschreven, dat de Nederlandse economie is gestabiliseerd, maar tegelijkertijd blijft de toekomst hierover onzeker. Wijzigende macro-economische omstandigheden (bijv. veroorzaakt door geopolitieke ontwikkelingen) kunnen leiden tot snelle, omvangrijke wijzigingen. Deze wijzigingen kunnen dan ook direct invloed hebben op de kostenontwikkeling in de komende jaren.
- In algemene zin geldt dat aanbestedingsresultaten direct van invloed kunnen zijn op de kosten. Twee bijzondere aanbestedingen die de komende tijd lopen, zijn de AWZI Almere en de IJsselmeerdijk. Daarbij speelt ook dat de Grond-, Weg- en Waterbouw index lang niet altijd synchroon loopt met de "reguliere" inflatie. Begin dit jaar was bijvoorbeeld te zien dat de (reguliere) consumenten-inflatie een stijging liet zien van 3,2%, terwijl de index voor Grond-, Weg- en Waterbouw (onderdeel waterbouw) nog stijgingen laat zien tussen 8% en 10%. Voor deze index wordt overigens geen voorspelling gemaakt voor de komende jaren. Verder is bekend dat er de komende jaren veel zal worden geïnvesteerd in de watersector en hebben ook potentiële opdrachtnemers te maken met krapte op de arbeidsmarkt. In hoeverre dit invloed heeft op het gedrag van opdrachtnemers bij het inschrijven op opdrachten is lastig in te schatten, maar het kan wel effect hebben op de uitgaven.
- Voor de energieprijzen geldt dat de forwardmarkt is gedaald ten opzichte van de B&MR 2024-2027. De markt blijft echter volatiel. Het waterschap is een grote energieverbruiker en schommelingen op de energiemarkt kunnen een grote impact hebben op de kostenontwikkelingen. Voor de komende jaren vanaf 2027, na de ingebruikname van de aangepaste AWZI Almere, geldt naast de inkoop van energie, dat er ook aan de inkomstenkant van energie (o.a. verkoop groen gas) wijzigingen kunnen ontstaan.
- Recent is het Hoofdlijnenakkoord 2024-2028 opgesteld door PVV, VVD, NSC en BBB. De uitwerking hiervan kunnen, direct of indirect, invloed hebben op de kostenontwikkeling. Voorbeelden hiervan zijn: Lagere invorderbaten, een lagere loonontwikkeling voor overheidspersoneel, herinvoering van rode diesel, verlaging van energiebelasting. Uit de verdere uitwerking van de maatregelen moet blijken wat de daadwerkelijke impact is. In deze kadernota is nog geen rekening gehouden met eventuele effecten.
- Hierboven is reeds benoemd dat de uitvoering van de taken en het realiseren van opgaven steeds meer in samenwerking plaatsvindt met gebiedspartners, inwoners en belanghebbenden en dat

¹ De jaren 2028 en 2029 zijn geen onderdeel van de vastgestelde Begroting 2024 en de Meerjarenraming 2025-2027. Voor deze jaren wordt in de kadernota het kostenniveau van 2027 als basis genomen. Het verschil tussen de kadernota en de vastgestelde B&MR 2024-2027 is daarom van minder betekenis.

uitvoering van projecten complexer wordt. De opgave zelf wijzigt hierdoor niet, maar door de toenemende afhankelijkheid van externe factoren, neemt het risico wel toe dat (onder andere) investeringsuitgaven in de tijd verschuiven en kosten op een ander moment worden gemaakt dan gepland. Voor de opstelling van de B&MR 2025-2029 in het najaar zal de investeringsplanning overigens nog een keer kritisch worden bekeken. Daarin zullen ook de laatste inzichten met betrekking tot externe factoren worden meegenomen.

- Door een belastingplichtige is bezwaar aangetekend tegen de aanslagoplegging in het open water binnen ons beheergebied buiten de keringen. De belastingplichtige is bij de Rechtbank in het gelijk gesteld. De zaak ligt nu bij het Hof om een uitspraak te doen. Indien het waterschap in deze procedure in het ongelijk wordt gesteld, zal dit naar verwachting effect hebben op de belastingeenheden en de kostentoedeling.

Naast bovenstaande specifieke risico's wordt in 2024 conform het risicobeleid van waterschap Zuiderzeeland de vierjaarlijkse organisatiebrede risico-analyse uitgevoerd. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een zogenaamde Monte-Carlo simulatie. Deze analyse wordt onder meer gebruikt om te toetsen of de omvang van de algemene reserve toereikend is.

Kostenontwikkeling per taak

In onderstaande tabel is de netto kostenontwikkeling per taak weergegeven ten opzichte van de huidige begroting en meerjarenraming (incl. de bij de begroting en meerjarenraming opgenomen inschatting van kosten van nieuwe beleidsontwikkelingen).

Nettokosten zuiveringstaak	2025	2026	2027	2028	2029
Kadernota 2025-2029	44,1	45,8	51,7	54,7	56,7
Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027	42,7	45,1	47,3	n.v.t.	n.v.t.
Vershil	1,4	0,7	4,4	-	-

Nettokosten watersysteemtaak	2025	2026	2027	2028	2029
Kadernota 2025-2029	68,2	73,0	75,5	82,3	85,7
Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027	66,4	69,9	73,0	n.v.t.	n.v.t.
Vershil	1,8	3,1	2,5	-	-

Tabel 2 Ontwikkeling nettokosten zuivering- en watersysteemtaak 2025-2029

De nettokosten van de zuiveringstaak nemen in 2025 per saldo toe met € 1,4 miljoen toe t.o.v. B&MR 2024-2027 en in de jaren daarna toe tot 4,4 miljoen euro in 2027. De toename in 2025 wordt voor het grootste deel veroorzaakt door de invulling van het collegeplan en het verwachte besluit over het voorstel Vitaaal Zuiderzeeland. De toename vanaf 2027 zit voor een belangrijk deel in de kapitaallasten (o.a. de AWZI Almere).

De nettokosten van de watersysteemtaak nemen toe ten opzichte van de B&MR 2024-2027 van 1,8 mln in 2025 tot 2,5 miljoen in 2027. Net als bij de zuiveringstaak geldt ook hier dat dit zowel veroorzaakt wordt door de invulling van het collegeplan en het verwachte besluit over het voorstel Vitaaal Zuiderzeeland. De stijging in de 2028 en 2029 komt voor een belangrijk deel voort uit de geschatte kosten voor het landelijke tekort van middelen voor de HWBP opgave.

Ontwikkeling belastingeenheden

Bij de opstelling van de kadernota zijn de belastingeenheden geactualiseerd op basis van inschattingen van GBLT voor de komende jaren. De actualisatie van de belastingeenheden voor de komende jaren leidt niet tot grote afwijkingen ten opzichte van de huidige B&MR 2024-2027. De meest opvallende is een daling van het aantal vervuilingseenheden bij de meetbedrijven. Hier is een aantal bedrijven overgegaan tot het zelf (voor)zuiveren van afvalwater. Verder is er sprake van een stijging van de WOZ-waarde. In het najaar was GBLT nog uitgegaan van een daling. Deze laatste heeft overigens geen effect op de lastendrukontwikkeling, omdat hier bij het bepalen van de lastendruk per categorie voor wordt gecorrigeerd. Bij het opstellen van de begroting worden de belastingeenheden nogmaals geactualiseerd. Dan heeft ook de volledige aanslagoplegging voor 2024 plaatsgevonden en kunnen ook effecten hiervan worden meegenomen.

Financiële positie / schuld

De investeringsplanning laat zien dat de jaarlijkse investeringsuitgaven in de planperiode ruim € 30 miljoen bedragen met pieken in 2025 en 2026. Dit heeft ook effect op de schuldpositie, die de komende jaren toegroeit naar de maximale omvang van 150% zoals in het schulden- en reservebeleid is bepaald. In de bijlage, paragraaf 3.5 is de ontwikkeling van de schuldpositie voor de komende jaren weergegeven. Voor de reserveomvang is in het schulden- en reservebeleid een referentiewaarde voor het eind van de planperiode vastgelegd van 25% tot 40% van de begrotingsomvang. De reserveomvang bevindt zich op dit moment aan de onderkant van deze bandbreedte.

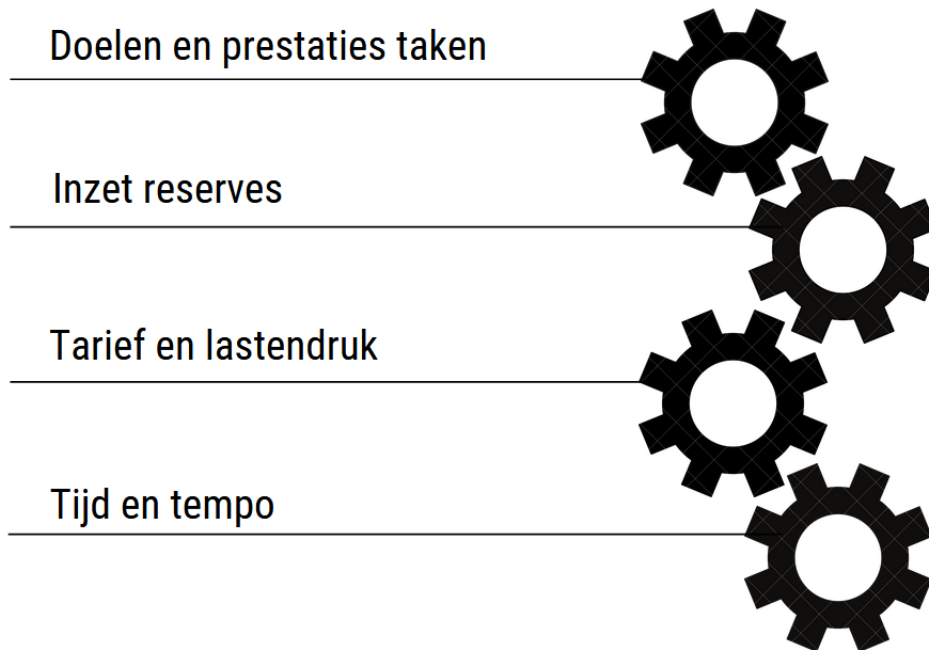
Kostentoedeling (watersysteemheffing)

De kostentoedeling bepaalt welk deel van de kosten van de watersysteemheffing door welke categorie moet worden opgebracht. Elke vijf jaar moet de kostentoedelingsverordening verplicht worden herzien. Een aanpassing van de kostentoedeling heeft invloed op de tarieven en draagt daardoor niet bij aan het streven van het waterschap naar een gelijkmatige ontwikkeling van de lastendruk. De kostentoedelingsverordening is in 2023 opnieuw vastgesteld en hoeft dus nu niet verplicht te worden herzien. Daarnaast heeft het bestuur bij de vaststelling van de huidige kostentoedelingsverordening in 2023 aangegeven dat het huidige belastingsysteem tegen zijn grenzen aanloopt. Het huidige stelsel biedt geen mogelijkheden om de verdeling van kosten gelijk op te laten lopen met het profijt dat belastingbetalers hebben bij het werk van het waterschap. Het wetsvoorstel aanpassing belastingstelsel waterschappen is onlangs door de Tweede Kamer aangenomen. Dit betekent dat we, wanneer ook de eerste kamer het wetsvoorstel heeft aangenomen, in 2025 een nieuwe kostentoedelingsverordening op basis van de bepalingen in de gewijzigde wetgeving gaan opstellen voor 2026.

Afweging

In het begrotingsproces is steeds de afweging tussen 'Wat willen we bereiken?', 'Welk tarief staat daar tegenover?' en 'Wat kunnen we met onze tariefegalisatiereserve?' relevant. Een tweede belangrijke afweging is 'Wanneer?'. Dit geldt zowel voor wat we willen bereiken als wanneer de kosten opgebracht moeten worden en de reserves worden ingezet. De te maken afwegingen in het totale begrotingsproces hebben daarmee een meerjarig perspectief.

Bij de te maken integrale afwegingen die in bovenstaande figuur worden bedoeld zijn verschillende deelvragen te stellen.

Doelen en prestaties taken

- Wat zijn onze (wettelijke) taken?
- Is de basis op orde?
- Welke veranderingen willen we bereiken?
- Kan het ook anders / minder / meer?
- Wat betekenen de autonome ontwikkelingen (inflatie, CAO, energie)?

Inzet reserves

- Hoeveel tariefegalisatiereserve zetten we in binnen de mogelijkheden die er zijn?
- Welke reservepositie beogen we binnen de ruimte die er is?

Tarief en lastendruk

- Welke norm hanteren we voor de lastendruk?
- Zijn de tarieven en lastendruk uitlegbaar?

Tijd en tempo

- Wanneer willen we dat de beoogde doelen worden bereikt?
- Kunnen we temporiseren, versnellen, later of eerder uitvoeren?
- Wanneer komen de kosten en / of opbrengsten van deze maatregel?
- Leidt deze maatregel tot toekomstige kosten of opbrengsten?
- Wanneer zetten we de tariefegalisatiereserve in?
- Wanneer verhogen we tarieven?
- Wanneer is onze financiële positie op orde?

Beschouwing

Als functionele overheid staan we voor goed waterbeheer.

Het beschermen tegen overstromingen, het zorgen voor schoon en voldoende water en het zuiveren van afvalwater zijn essentieel om veilig en gezond te kunnen blijven wonen, werken en recreëren op de bodem van de vroegere Zuiderzee. Het is van groot belang dat de uitvoering van deze taken op orde is en blijft. Daarbij hebben we te maken met steeds scherpere eisen waaraan dit moet voldoen. We voeren onze taak op een sobere en doelmatige wijze uit.

Het op orde houden van het waterbeheer vraagt grote investeringen in zowel de keringen, awzi's als het watersysteem.

Tegelijkertijd hebben we als waterschap opgaven op het gebied van duurzaamheid, klimaatadaptatie en -mitigatie, circulariteit en digitale transformatie. Deze opgaven zijn sterk verweven met het waterbeheer. Waterschappen kunnen en moeten daarin een grote bijdrage leveren. Het bestuursprogramma bevestigt dit en benadrukt dat we deze opgaven in verbinding met onze omgeving willen uitvoeren.

Het waterschap stuurt op behoud van een financieel gezonde positie

Het financieel toekomstbestendig blijven is een belangrijk speerpunt. We zijn terughoudend in het aangaan van schulden en verschuiven geen kosten naar de toekomst. Het realiseren van de opgaven leidt de komende jaren tot structureel hogere investeringsvolumes en een toename van de kapitaallasten. Ook de andere exploitatielasten nemen toe en daardoor zien we dat het totale kostenniveau blijft groeien. In de afgelopen jaren zijn financiële kaders vastgesteld en is actief gestuurd op behoud van een financieel gezonde positie en dat zal ook de komende jaren nodig blijven. Dit is essentieel voor de weerbaarheid en flexibiliteit als omstandigheden wijzigen of als er tegenvallers ontstaan. De taakuitvoering is leidend. We kijken nadrukkelijk naar wat nodig is voor toekomstbestendig waterbeheer en welke middelen hiervoor nodig zijn. Tarief volgt de taak.

Uitvoerbaarheid is een uitdaging

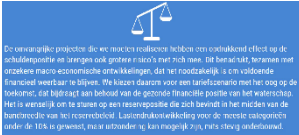
De opgaven veranderen: meer in samenwerking met de omgeving en (daardoor) complexer. Dit vergt andere inzet en kwaliteiten van de organisatie. Ook de snelheid van de ontwikkelingen in de maatschappij leidt ertoe dat we als waterschap steeds wendbaarder moeten zijn. De grote opgaven zijn bekend, maar de aanpak wordt adaptiever. Daarnaast zijn er ontwikkelingen waarvan we de consequenties nog onvoldoende kennen, bijvoorbeeld waterbeschikbaarheid en nieuwe eisen aan digitale veiligheid. Daarbij komen er opgaven aan die we nu nog niet kennen maar waar we in de (nabije) toekomst mee te maken krijgen. Dit betekent ook wat voor de organisatie die daarbij hoort. Een vitale en veerkrachtige organisatie die met de toekomstige veranderingen en opgaven mee kan gaan. Dit is een extra grote uitdaging gezien de huidige krapte op de arbeidsmarkt.

Meer inhoudelijk en financieel vooruit kijken.

Om de opgaven te realiseren en onze financiële positie gezond te houden is inzicht in de lange termijn noodzakelijk. Op basis daarvan kan worden geanticipeerd en kunnen tijdig keuzes worden gemaakt. Het college werkt daarom aan het vergroten van het inzicht in de (kosten)ontwikkeling op de lange termijn. Voor de AB-vergadering van 16 juli is in dit kader een lange termijn doorkijk van de investeringsplanning geagendeerd. Deze doorkijk bevestigt onder andere dat de hogere investeringsvolumes niet ophouden na de planperiode, maar structureel zijn.

We blijven kritisch op onszelf.

Dit geldt in de alledaagse uitvoeringspraktijk, van klein tot groot. Zo wordt er bijvoorbeeld hard gewerkt aan optimalisatie van ons dagelijkse energieverbruik en maken we bewuste keuzes in fasering van de uitvoering van HWBP projecten. Ook in de voorbereiding van toekomstige besluitvorming blijft het college kritisch letten op de gevraagde middeleninzet en mogelijke alternatieven.

Tariefs scenario

Behouden van onze financieel toekomstbestendige positie.

De omvangrijke projecten die we moeten realiseren hebben een opvallend effect op de schuldenpositie en brengen ook grotere risico's met zich mee. Dit benadrukt, tezamen met onzekere macro-economische ontwikkelingen, dat het noodzakelijk is om voldoende financieel weerbaar te blijven. We kiezen daarom voor een tariefs scenario met het oog op de toekomst, dat bijdraagt aan behoud van de gezonde financiële positie en de financiële weerbaarheid van het waterschap.

De opgaven leiden tot structureel hogere kosten

De begrotingsomvang neemt in de planperiode toe. De geraamde netto kosten in 2029 komen uit op € 142,3 miljoen in 2029. Deze structurele stijging van kosten heeft consequenties voor de heffingsopbrengst. Structurele stijgingen van kosten kunnen niet worden opgevangen met inzet van reserves, die eenmalig zijn. Bij de vaststelling van de B&MR 2024-2027 in november 2023 is voor het meerjarenperspectief uitgegaan van een bandbreedte van het tariefs scenario voor de watersysteemtaak tussen de 6% en 10%. Voor de zuiveringstaak is uitgegaan van een bandbreedte van de tariefstijging tussen +€ 2,- en +€ 7,- per jaar. Bij de behandeling van het voorstel over de verduurzaming en uitbreiding van de AWZI Almere is aangegeven dat de hogere kosten ertoe leiden dat de tariefsontwikkeling in het bovenste deel van de bandbreedte uit zal komen.

De reservepositie bevindt zich aan de onderkant van de bandbreedte, daarmee is de mogelijkheid voor inzet van de reserve beperkt.

In het schulden- en reservebeleid ligt een referentiewaarde van de reserveomvang aan het eind van de planperiode vast van 25% tot 40% van de begrotingsomvang. De reserveomvang bevindt zich op dit moment aan de onderkant van deze bandbreedte. Zoals in de afgelopen jaren reeds is geconstateerd, betekent dit dat de mogelijkheden om de egalisereserves in te zetten voor tariefsbeperking gering zijn. Een grotere inzet van de reserve in het eerste jaar / de eerste jaren, leidt ertoe dat dit aan het eind van de planperiode weer moet worden "goedgemaakt". Daarnaast betekent een grotere begrotingsomvang ook een toename van de minimale omvang van de reserve. Het feit dat de reserve aan het begin van de planperiode aan de onderkant van de bandbreedte zit betekent dus ook een noodzakelijke groei van de reserve.

Het is wenselijk om te sturen op een reservepositie die zich bevindt in het midden van de bandbreedte.

Het feit dat de reserveomvang op het minimale niveau zit, maakt dat de reservepositie en ook de tariefsontwikkeling gevoelig is voor tegenvallers. Vanuit het oogpunt van financiële weerbaarheid, kiest het college ervoor om te sturen op een reservepositie die zich beweegt naar het midden van de bandbreedte uit het reservebeleid. Een grotere reserveomvang draagt tegelijkertijd bij aan de beperking van de schuldenomvang.

Lastendrukontwikkeling onder de 10% is gewenst, maar uitzondering kan mogelijk zijn.

Zoals vorig jaar uitgesproken, vindt het college een lastendrukstijging voor de meeste categorieën onder de 10% gewenst uit oogpunt van maatschappelijke aanvaardbaarheid. Het waterschap is een functionele democratie en is verantwoordelijk voor het tijdig uitvoeren van maatregelen om aan normen te voldoen. De taakuitvoering is leidend voor het tarief. Gezien de omvang van de opgaven is een lastendrukstijging van meer dan 10% in enig jaar op voorhand niet uit te sluiten. Een dergelijke stijging is echter alleen acceptabel indien opgaven dit eisen en de noodzaak hiertoe stevig onderbouwd is.

Cijfermatige uitwerking tariefs scenario ter indicatie

Op basis van de cijfers in deze kadernota is het tariefs scenario voor de watersysteemtaak en de zuiveringstaak ter indicatie doorgerekend. In 2025 komt de stijging van de heffingsopbrengst voor de watersysteemtaak uit op een percentage rond de 10% (de huidige meerjarenraming 2024-2027 gaat uit van een jaarlijkse stijging van 6%-9%). Het meerjarenperspectief laat een verdere stijging zien van de lasten. Tegelijkertijd zijn de macro-economische ontwikkelingen onzeker. Daarom wordt voor het meerjarenperspectief een bandbreedte aangehouden voor de heffingsopbrengst van de watersysteemtaak die ligt tussen 8% en 12%.

Voor de zuiveringstaak komt dit scenario uit op een stijging van het tarief rond de € 7,00 in 2025. Voor het meerjarenperspectief wordt uitgegaan van een bandbreedte tussen +€ 6,00 en +€ 9,00 per jaar.

Op basis van de huidige raming van de belastingeenheden en de bovenstaande stijging van de heffingsopbrengst van de watersysteemtaak en het zuiveringstarief ligt de lastendrukstijging voor de verschillende categorieën tussen 8% en 10%. In hoofdstuk 6 van de bijlage is hiervan een nadere uitwerking opgenomen.

Het AB ontvangt in oktober een technische notitie. Deze notitie bevat de bestuursbesluiten die na vaststelling van de kadernota worden genomen, nieuwe (of veranderingen in de) autonome ontwikkelingen en een actualisatie van de belastingeenheden. Op basis van het tariefscenario en de geactualiseerde cijfers worden dan de tarieven definitief berekend (inclusief de bandbreedte van de meerjarenraming) en vervolgens in de Begroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2029 opgenomen en in november aan het AB ter vaststelling aangeboden.

BIJLAGE KADERNOTA 2025-2029

Inhoud

1.	Ontwikkelingen	14
1.1.	Programma Bestuur en omgeving.....	14
1.2.	Programma Waterveiligheid	16
1.3.	Programma Voldoende en gezond water	17
1.4.	Programma Schoon, gezuiverd water	19
1.5.	Programma Financiën, organisatie en informatie.....	20
2.	Overzicht kostenontwikkeling 2025-2029	22
2.1.	AB-besluiten na vaststelling Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027	22
2.2.	Autonome ontwikkelingen en collegebesluiten na Begroting 2024 & Meerjarenraming 2025-2027 ..	22
2.3.	Verwachte besluiten vóór vaststelling Begroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2029	24
2.4.	Nieuwe ontwikkelingen ná vaststelling Begroting 2025 & Meerjarenraming 2026-2029	25
2.5.	Overzicht ontwikkeling loonsom.....	26
3.	Actualisatie Investeringsplanning 2024-2029.....	27
3.1.	Totaal beeld planning	27
3.2.	Totaalbeeld kapitaallasten	28
3.3.	Speciale investeringen	28
3.4.	Reguliere (vervangings)investeringen.....	29
3.5.	Financiële positie / schuld	32
4.	Demografische en economische kengetallen	34
4.1.	Demografische cijfers.....	34
4.2.	Economische groeicijfers	35
5.	Historisch perspectief	38
6.	Uitwerking tariefscenario	39

1. Ontwikkelingen

In dit hoofdstuk wordt per programma geschetst welke ontwikkelingen er de komende planperiode op het waterschap afkomen. Het gaat om ontwikkelingen die bestuurlijk relevant zijn of waarvan de financiële consequenties nog niet of deels bestuurlijk zijn vastgesteld.

1.1. Programma Bestuur en omgeving

Open en transparante overheid

Als waterschap zetten we ons in voor transparante besluitvorming en de vindbaarheid van informatie. De openbaarheid van informatie vergemakkelijkt de controlerende rol vanuit de samenleving en draagt bij aan het vertrouwen in de overheid. We gaan na hoe het instrumentarium van de Omgevingswet kan worden benut voor samenwerking met de omgeving door bijvoorbeeld ruimte te bieden voor initiatieven. Het 'van buiten naar binnen werken' is hierbij een belangrijke factor.

Jubileumjaar waterschap 25 jaar

In 2025 bestaat Waterschap Zuiderzeeland 25 jaar. Reden om in 2025 extra bij ons werk stil te staan. De extra aandacht zal gericht zijn op het uitdragen van het werk dat we doen en in de toekomst moeten blijven doen om in het beheergebied te kunnen blijven wonen, werken en recreëren. Het ligt in de bedoeling om reguliere activiteiten te benutten om die extra aandacht te vestigen op ons waterschap en onze zichtbaarheid te vergroten; bijvoorbeeld in de context van het project Geschiedschrijving. Ook denken wij aan het creëren van een herinnering voor onze inwoners met behulp van kunst en de culturele sector. Voor de vergadering van het Algemeen Bestuur van 24 september 2024 wordt een verder uitgewerkt voorstel geagendeerd.

We verkennen de toekomst door kantelpunten te identificeren

Om inzicht te krijgen over waar we ons in de toekomst op moeten voorbereiden, verkennen we waar kantelpunten liggen. Met deze kantelpuntenverkenning onderzoeken we de robuustheid van het watersysteem en onze assets in relatie tot klimaatverandering en demografische ontwikkelingen. We identificeren bij welke scenario's onze assets tegen grenzen aanlopen en wat het handelingsperspectief daarbij is. We zijn aan de slag met de scopebepaling en opdrachtformulering, zodat deze verkenning dit jaar start. De uitkomsten van de watersysteemtoetsing worden hierin meegenomen.

Wetsvoorstel aanpassing belastingstelsel in behandeling, invoering vanaf 2026

Momenteel is het wetsvoorstel rondom een wijziging van de Waterschapswet en de Waterwet in behandeling bij de Eerste Kamer. Deze wijziging in de waterschapsbelastingen zal de knelpunten in de watersysteemheffing, zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing oplossen. De implementatie van het nieuwe belastingstelsel is uitgesteld tot 1 januari 2026. In de afgelopen jaren zijn drie urgente knelpunten in de waterschapsbelastingen geïdentificeerd. Deze knelpunten hebben geleid tot een verminderde transparantie en maatschappelijk draagvlak voor de tarieven en de heffingswijze, waarvoor een oplossing nodig is. Het eerste knelpunt betreft het verplichte gebruik van mens- en milieubelastende stoffen bij laboratoriumanalyses voor het bepalen van de vervuilingswaarde van bedrijfsafvalwater, wat de waterschappen willen vermijden door gebruik van nieuwe technieken. Het tweede knelpunt betreft de invloed van de waarde van onroerend goed op het tarief voor ongebouwde grond in de watersysteemheffing, ook wel de 'weeffout' genoemd en het derde knelpunt betreft de onmogelijkheid van een gelijkmatige tariefontwikkeling voor vier betalende categorieën. Om deze laatste twee knelpunten op te lossen, wordt een nieuwe methode voorgesteld om de kosten over de betalende categorieën te verdelen. Hierbij wordt de waarde als verdeelmaatstaf vervangen door stabiele gebiedskenmerken en worden bandbreedtes voor de kostenaandelen van de categorieën geïntroduceerd om lastenverschuivingen te voorkomen. De besturen wordt hiermee meer flexibiliteit gegeven bij de bepaling van tarieven op basis van specifieke omstandigheden en taakuitoefening binnen het waterschap. Het jaar 2025 zal worden gebruikt om het beleid en de systemen aan te passen op deze gewijzigde wetgeving, zodat alles klaar is op 1 januari 2026.

Over 2025 geeft het college de rechtmatigheidsverklaring af

Het college verantwoordt jaarlijks in de jaarstukken het gevoerde beleid, de activiteiten en de middeleninzet aan het Algemeen Bestuur. De jaarstukken bestaan uit het jaarverslag en de jaarrekening. Op basis van nieuwe wetgeving legt het college vanaf het jaar 2025 zelfstandig verantwoording af over de financiële rechtmatigheid van het afgelopen jaar. Voorheen was het de taak van de accountant om dit te doen. In de rechtmatigheidsverantwoording in het jaarverslag rapporteert het college of het rechtmatig heeft gehandeld, waarbij duidelijk wordt beschreven hoe deze conclusie is bereikt, welke processen zijn getoetst aan welke normen en welke verbeteringen worden voorgesteld. Eventuele onrechtmatigheden die

de vastgestelde rapportagegrens overschrijden, worden vanaf 2025 door het college aan het Algemeen Bestuur gemeld. In de nieuwe situatie geeft de accountant alleen nog een controleverklaring af waarin een oordeel wordt gegeven over de getrouwheid van de jaarrekening.

Circulair waterschap

Om een circulair waterschap te worden moet er veel gebeuren. Daarom werken we aan de Visie Circulariteit, met een bijbehorend plan van aanpak om onze doelen te behalen. Eventuele extra maatregelen die we moeten nemen om onze doelen te halen zullen met bijbehorende financiële consequenties inzichtelijk gemaakt worden. Ook wordt er op het niveau van de Unie van Waterschappen steeds meer aandacht geschonken aan circulariteit. Zo leren de waterschappen onderling van elkaar wat zorgt voor versnelling op dit vlak.

Klimaatmitigatie en energie

De komende jaren gaan we verder met het uitvoeren van de klimaataanpak en de energiestrategie. In deze periode krijgen we inzichtelijk waar er nog grote kansen liggen om ons verbruiksprofiel van elektriciteit zoveel mogelijk te kunnen sturen, waardoor we kosten besparen. Nieuwe besparingsmogelijkheden en verdienmodellen, zoals het inzetten van onze aansluitingen op de flexmarkt of voor congestiemanagement worden onderzocht. Mogelijk volgt in de komende jaren een herijking van de doelen van de energiestrategie.

De verwachting is dat vanuit de EU steeds meer druk op de waterschappen gelegd wordt om meer klimaatmaatregelen te nemen. Zo kunnen de activiteiten van het waterschap onder het Europese emissiehandelssysteem (EU ETS²) komen te vallen, waardoor er betaald moet worden voor de CO₂-uitstoot. Mogelijk wordt het tussendoel van 90% reductie in 2040 ingevoerd. Deze ontwikkelingen worden op de voet gevolgd zodat we gesteld staan voor een mogelijke aanscherping van onze doelstellingen. Verder dient er steeds meer gerapporteerd te worden, zoals dit jaar de uitstoot veroorzaakt door woon-werk verkeer en de rapportage behorend bij de energiebesparingsplicht. Al deze verplichtingen zorgen voor een administratieve last, welke in de toekomst mogelijk om nieuwe systemen of arbeidsplaatsen zal vragen.

Water en bodem sturend

Water en bodem sturend is ook de komende jaren een belangrijk thema voor het waterschap en gebiedspartners. We zetten de komende jaren in op het opstellen van concrete handvatten, informatie en producten, zodat onze gebiedspartners zelf afwegingen kunnen maken in ruimtelijke keuzes. Wij versterken onze instrumenten, zodat we duidelijkheid kunnen geven over de mogelijkheden en onmogelijkheden voor ontwikkelingen vanuit water en bodem. We zijn pro-actief in strategische samenwerkingen en gebiedsprocessen (zoals in Samen maken we Flevoland, het FPLG, omgevingsvisies, etc.) en gebiedsontwikkelingen (Pampus, Almere Duin, Oostvaardersoever etc.). Dit is een van de accenten uit het collegeplan en wordt ter besluitvorming aan het AB voorgelegd.

Omgevingsgericht werken

De komende periode zetten we in op omgevingsgericht werken. Voor het realiseren van opgaven en doelen is een goede afstemming met de omgeving van steeds groter belang. Daarnaast hebben we als waterschap ook een steeds grotere rol bij opgaves van onze samenwerkingspartners. Dit is in lijn met de omgevingswet, de bestuurlijke ambities zoals die zijn opgenomen in het bestuursprogramma en het collegeplan en sluit aan bij het belang van water en bodem sturend. Over de wijze van invulling en de intensiteit hiervan moeten nog wel keuzes gemaakt worden. De verwachting is dat hier begin volgend jaar aan het AB wordt aangeboden.

Samen maken we Flevoland

We blijven onverminderd inzetten op de rijks-regiosamenwerking in 'Samen maken we Flevoland'. Samen met onze partners houden we het langetermijnperspectief voor ogen. De basis is de Strategische Agenda Flevoland, vanuit de drie pijlers Vitale steden en dorpen, Toekomstbestendige regionale economie en Robuust natuurlijk fundament. Grote opgaven zoals klimaatverandering en bodemdaling vragen toekomstgerichte keuzes bij bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkelingen als de woningbouwopgave. Daar waar sprake is van (voor)investeringen door het waterschap, zal het waterschap vragen om bijbehorende financiële arrangementen. Als regio trekken we samen op richting het Rijk, bijvoorbeeld in het traject rondom het Ruimtelijk Arrangement dat Rijk en regio zullen afsluiten. In het collegeplan 2023-2027 is de ambitie vastgelegd om als waterschap de leiding te nemen in de pijler Robuust natuurlijk fundament, en dit samen met onze gebiedspartners uit te werken.

² European Emissions Trading System

Flevolands Programma Landelijk Gebied

In de voorjaarsnota van het ministerie LNV zijn transitiemiddelen beschikbaar gesteld voor ecologisch dijk- en bermbeheer door waterschap, provincie en gemeenten. Wanneer het ontwerp FPLG wordt goedgekeurd, komt een bedrag uit het Transitiefonds van €2,55 miljoen beschikbaar voor groenblauwe dooradering, biodiversiteit van het agrarisch beheer, aantrekkelijkheid van het gebied en het halen van de Vogel- en Habitatrictlijn doelen. Hiervan komt een bedrag van €600.000,- in 2025 en 2026 beschikbaar voor ecologisch dijkbeheer. Dit alles onder de voorwaarde dat waterschap en gemeenten hiervoor co-financiering willen leveren. De provincie legt hiervoor in het najaar van 2024 een co-financieringsverzoek van €200.000 per jaar voor aan het waterschap. Dit moet nog bestuurlijk worden vastgesteld. Verdere uitwerking en financiële consequenties van het FPLG zijn nog niet bekend.

Agenda Biodiversiteit

In 2025 staat de bestuurlijke evaluatie van de Agenda Biodiversiteit gepland, inclusief een voorstel voor het vervolg tot 2030. Deze evaluatie bouwt voort op de ervaringen die zijn opgedaan in de periode 2021-2024. We analyseren hoe effectief onze maatregelen zijn geweest, welke lessen we kunnen trekken en wat er nodig is op het gebied van aanpak, activiteiten, kennis en verwachte groei van de capaciteit om biodiversiteit ook op de lange termijn te borgen in de taakuitvoering. Op basis daarvan leggen we in 2025 de herijking van de koers tot 2030 voor aan het Algemeen Bestuur.

1.2. Programma Waterveiligheid

Definitieve oordelen gereed in 2029 (LBO2)

De tweede Landelijke Beoordelingsronde Overstromingskans van de primaire waterkeringen (LBO2) loopt van 2023 t/m 2034. We beginnen met het omzetten van de 'voorlopige oordelen' naar 'definitieve oordelen' van vijf dijktrajecten. Dit moet vóór 2029 uitgevoerd zijn. Hiervoor wordt ieder jaar één traject beoordeeld. Parallel hieraan bereiden wij het volgende traject voor door bijvoorbeeld het uitvoeren van aanvullend onderzoek. Zo zorgen we voor een continue werkproces voor het beoordelingsteam. Vanaf 2025 wordt per traject (vermoedelijk ieder jaar) het definitieve beoordelingsrapport ter kennisname aan het Algemeen Bestuur aangeboden. Na 2028 zijn de trajecten aan de beurt die nu al een definitief oordeel hebben. Deze worden met de (nieuwe) kennis van dat moment opnieuw beoordeeld. Wij moeten rekenen met nieuwe hydraulische randvoorwaarden (HR's) die door het Rijk geleverd worden. Deze zijn vermoedelijk pas medio 2025 beschikbaar. Er is daarom gekozen om in 2024 te starten met het gebruik van de huidige vigerende HR's. Als risico benoemen we dat bij het leveren van de HR's de nu beoordeelde keringen opnieuw beoordeeld moeten worden. We bekijken mogelijkheden om deze risico's te beperken.

Beleid waterveiligheid herzien

Met de afronding van de beleidsactualisatie waterveiligheid in 2024 beschikken we opnieuw over een solide basis voor onze vergunningverlening en de beoordelingen van planontwikkelingen en besluitvorming rondom activiteiten in of nabij de waterkeringen. Bij de uitwerking van het beleidsdocument is geanticipeerd op het toevoegen van nieuwe beleidsonderwerpen en/of het wijzigen van de beleidsregels. Daarmee wordt het document in de komende jaren verder ingevuld met de actuele thema's zoals biodiversiteit, circulariteit, zon op de keringen en andere onderwerpen.

Verkenning Zorgplicht Waterkeringen

De Zorgplicht Waterkeringen gaat steeds meer over alle activiteiten in en om de primaire waterkeringen, en omvat nu ook de beoordeling van de keringen. Hierover zijn nieuwe landelijke afspraken gemaakt. In de uitwerking van Zorgplicht Centraal valt de versterkingsopgave ook onder de zorgplicht. In de Verkenning Zorgplicht Waterkeringen kijken we wat dit betekent voor de manier het waterschap de zorgplicht nu uitvoert. Met een goede aansluiting op onze interne processen werken we aan een doelmatige en efficiënte uitwerking van alle activiteiten. Een van deze processen is het op orde hebben en houden van alle keringendata. In 2024 is in beeld gebracht waar de uitdagingen liggen in de informatie-uitwisseling tussen beoordelen, versterken en instandhouden. In 2025 starten we met de verbetering van de (meest urgente) maatregelen, mogelijk met doorloop naar de navolgende jaren.

Dijkversterkingsprogramma Zuiderzeeland en financiering

Het doel van het dijkversterkingsprogramma van Zuiderzeeland is dat de primaire keringen van het waterschap in 2050 versterkt zijn en voldoen aan wettelijke normen. Het landelijke HWBP-programma kent een financieel tekort. Voor de periode 2026-2037 bedraagt dit tekort € 3,6 miljard. Ons project Ketelmeerdijk-Vossemeerdijk is nog niet zeker van financiering voor de planuitwerking- en realisatiefase. Landelijk wordt er gesproken over oplossingsrichtingen, die naar verwachting ook impact op de komende planperiode zullen hebben. Nadere concretisering van de aanpak zal landelijk nog volgen. Het college wil zich voorbereiden op het leveren van een financiële bijdrage aan dit tekort, waar het AB in april 2024 ook over is geïnformeerd. In deze Kadernota is in de schets van het meerjarige tariefsce­nario rekening

gehouden met een aanvullende financiële bijdrage aan het programma van ca € 3 miljoen richting het einde van de planperiode.

Dijktraject 8-4: Ketelmeerdijk - Vossemeerdijk

De versterking van dijktraject 8-4 is recent van start gegaan met het eerste deel van de verkenning. Dit is conform de landelijke HWBP programmering. Zoals hiervoor geschreven, wordt gewerkt aan duidelijkheid over de financiële programmering van de toekomstige projectfasen van dit project. Binnen het versterkingsproject wordt verder gefocust op het ontwikkelen van een aanpak die gericht is op beperking van overige (financiële) risico's. Belangrijke doelen voor het project tot 2027 zijn het stabiliseren van de scope, het inspelen op de verschillende omgevingsontwikkelingen en het verkrijgen van de subsidies voor de Planuitwerkings- en Realisatiefase.

Wisselwerking met ruimtelijke ontwikkelingen (bijv. Lelystad Waterfront, Oostvaardersoever, Pampus)

Bij grote maatschappelijke opgaven, zoals de woningbouwopgave en (natuur)ontwikkelingen wordt ook ruimte gezocht bij onze waterkeringen. De grootste woningbouwopgaves liggen bij de grootste steden. Dit heeft een wisselwerking met alle programma's van het waterschap, ook met waterveiligheid. We streven ernaar een betrokken en actieve samenwerkingspartner te zijn in de grote initiatieven van onze gebiedspartners, met oog voor de maatschappelijke opgaven en belangen. Vanuit onze taak als keringbeheerder stellen wij voorwaarden aan de keuzes die gemaakt worden. Door onze expertise in te zetten bij de ruimtelijke ontwikkelingen denken en sturen we mee. We borgen de waterveiligheid nu en in de toekomst, en zijn in gesprek met onze gebiedspartners of en hoe ruimtelijke ontwikkelingen ingevuld kunnen worden.

Aanmelding twee dijkversterkingsprojecten binnen dijktraject 8-2

Dijktraject 8-2 is een traject van 29 kilometer en ligt in de zuidwestelijke hoek van Zuidelijk Flevoland (vanaf de Hollandse brug bij Almere tot de Knardijk). Op dit dijktraject zijn twee versterkingsprojecten nodig (Almere Duin-Pampus voor 7,2km en Noorderplassen-Oostvaardersdijk 7,6km). Deze projecten voortkomend uit ons versterkingsprogramma worden aangemeld voor het HWBP. De daarvoor benodigde trajectaanpak en ingangstoets zijn uitgevoerd. Gezien de landelijke tekorten kunnen deze projecten niet worden geprogrammeerd in het aankomende programma 2026-2037. Doordat het waterschap deze projecten wel aanmeldt, hebben we voldaan aan een randvoorwaarde voor programmering (nl. de ingangstoets) en ontstaat ook een nauwkeuriger beeld van de landelijke opgave bij het HWBP.

Herijking Deltabeslissing IJsselmeergebied 2026

In het deltaprogramma IJsselmeergebied 2015 is vastgelegd dat na 2050 het gemiddeld winterpeil van het IJsselmeer en het Markermeer met max. 30 cm mag meestijgen met de zeespiegel. We zijn aangesloten op het onderzoek dat de consequenties van een hoger meerpeil en een gematigde piekbeheersing onderzoekt voor de binnendijkse waterveiligheid, de waterafvoer, de wateroverlast en de buitendijkse functies in ons beheergebied. Het 'Integraal waterveiligheidsperspectief IJsselmeergebied' biedt belangrijke input voor de herijking van het Deltabeslissing IJsselmeergebied in 2026 en levert ons ook nieuwe kennis op. Daarmee willen wij toetsen of een stijging van het winterpeil voor de meren vanuit de regionale watersystemen gedacht een logische keuze is en beoordelen we of mitigerende maatregelen nodig zijn.

1.3. Programma Voldoende en gezond water

Waterbeschikbaarheid

Waterbeschikbaarheid is een belangrijk onderwerp de komende jaren. Klimaatverandering in combinatie met een toenemende watervraag zorgt er voor dat voldoende water van goede kwaliteit niet vanzelfsprekend is. In 2024 starten we met verschillende kleinschalige pilots. Onder andere om meer inzicht te krijgen in de aanwezige zoutgehaltenes en om ervaring op te doen met vasthouden van water. Daarnaast staan we voor richtinggevende keuzes. Wat kan er van het waterschap verwacht worden als het gaat om waterbeschikbaarheid? Willen we meer water aanvoeren? Meer water doorspoelen? Wat is de rol van het waterschap als het gaat om water besparen en water vasthouden? Het bestuur stelt hiervoor beleid en een uitvoeringsprogramma vast. Besluitvorming is voorzien in 2024. Het beleid en uitvoeringsprogramma zijn bepalend voor de projecten in de komende planperiode.

Watersysteemoetsing

Eens in de zes jaar toetsen we het watersysteem aan de provinciale normen voor wateroverlast. De uitkomsten geven een duidelijk beeld van de gebieden waar niet (meer) wordt voldaan aan de geldende normen. In gebieden waar niet wordt voldaan aan de wateroverlastnorm is een 'wateropgave'. Het waterschap spant zich in om de wateropgave op te lossen. Dit is niet altijd mogelijk op maatschappelijk aanvaardbare wijze. Als dit het geval is informeert het waterschap de provincie hierover. De provincie kan in die gevallen besluiten om de geldende normen te heroverwegen en aan te passen.

De mogelijkheden worden mede bepaald door de drooglegging in het gebied. De wateropgaves kunnen leiden tot projecten in de komende planperiode.

Gebiedsproces bodemdaling

Vanuit het gebiedsproces bodemdaling Flevoland worden in 2024 en 2025 pilots opgestart. De pilots dienen ervoor om te inventariseren welke maatregelen genomen kunnen worden om te zorgen dat de agrarische ondernemers een voldoende goed verdienmodel kunnen blijven behouden in gebieden met een afnemende ontwateringsdiepte.

Bemalingsregime ZOF

Komende periode wordt gewerkt aan de afronding van het onderzoek naar de mogelijkheden om het bemalingsregime in de Noordoostpolder te optimaliseren. Nadat dit onderzoek is afgerond en de verbeteringen zijn geïmplementeerd wordt eind 2024 gestart met het onderzoek naar verbetering van het bemalingsregime in Zuidelijk en Oostelijk Flevoland (ZOF). Daarmee zetten we in op versnelling van de energiestrategie 'Water en energie verbinden' uit 2022.

KRW-deadline van 2027 komt in zicht

De komende jaren wordt gewerkt aan het zoveel mogelijk voldoen aan de voorwaarden van de Kaderrichtlijn Water. Dit doen we samen met andere waterbeheerders, provincies en het Rijk. In 2024 wordt gezamenlijk een tussenevaluatie van de KRW uitgevoerd. Deze evaluatie is bedoeld om te beoordelen of er extra maatregelen nodig zijn om de doelen te halen en om een motivering daarvoor richting de Europese Commissie voor te bereiden. Daarnaast wordt geïnventariseerd aan welke eisen voldaan moet worden om een beroep te kunnen doen op uitzonderingsgronden. Op die manier bereiden we ons voor op de situatie die ontstaat indien de KRW-doelen in 2027 niet worden behaald. In dit kader heeft de minister van I&W een extra KRW-Impulsprogramma opgezet. Hiermee willen Rijk en regio samen via een stevige, aanvullende inzet op het uitvoeren van verbeteracties voldoen aan de eisen van de KRW. De focus van dit programma richt zich in de eerste plaats op het tijdig uitvoeren van de afgesproken maatregelen. Daarnaast wil men ook samen kijken naar kansen voor intensivering of aanvulling van maatregelen.

Zuiderzeeland heeft het merendeel van de voor het 3e Stroomgebiedbeheerplan afgesproken maatregelen reeds uitgevoerd. Op dit moment loopt de verkenning naar een tweezijdige vispassage bij gemaal de Blocq van Kuffeler. Na keuze van het bestuur over de aan te leggen variant, zal ook deze voor eind 2027 moeten zijn gerealiseerd. De vervanging van de gecreosoteerde oevers in de Noordoostpolder is dit jaar gestart en loopt door in de komende jaren. Aanvullend hierop zijn in het collegeplan activiteiten benoemd die erop gericht zijn emissies van stoffen waar mogelijk verder te beperken. Hiertoe verkennen we of maatwerk in de Waterschapverordening mogelijkheden hiervoor biedt. Daarnaast worden via het VTH-spoor lozingsvergunningen geactualiseerd en KRW-proof gemaakt.

Overige doelen voor natuurwateren (vanuit provincie)

Na de doelen Overige wateren voor stedelijk gebied zijn de doelen Overige wateren voor de natuurgebieden aan de beurt. Voor de meeste wateren in natuurgebieden zijn in samenspraak met de terreinbeheerders werkdoelen afgeleid. Ambitie van de provincie is deze doelen vast te stellen, tezamen met eventuele uit te voeren onderzoeken en/of maatregelen. Voorafgaande zullen de doelen ter kennisname aan het Algemeen Bestuur worden voorgelegd. Na vaststelling door de provincie zullen de overige natuurwateren door het waterschap gemonitord moeten worden. Voor de monitoring zullen indien nodig extra middelen worden gevraagd. Ditzelfde geldt voor eventuele aanvullende onderzoeken of maatregelen.

Waterkwaliteitsbaggeren

De watersystemen van enkele stedelijke gebieden (onder andere Lelystad en Zeewolde) hebben last van overmatige kroosontwikkeling. We willen weten of regulier baggeren voldoende is om het kroos te onderdrukken en voldoende waterplanten terug te krijgen. Een onderzoek hiernaar is reeds gestart. Dit onderzoek moet de komende jaren duidelijk maken of aanvullend waterkwaliteitsbaggeren noodzakelijk is. Afhankelijk van de uitkomsten kan dit voor het waterschap tot extra baggerinspanningen leiden.

Bufferstroken

Bufferstroken zijn stroken grond naast een waterloop die grenzen aan landbouwgrond. Vanaf 2023 is het voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en de mestwetgeving verplicht om bufferstroken langs alle waterlopen te hebben. Op een bufferstrook mogen geen mest of gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt. Een bufferstrook kan een belangrijk instrument zijn voor het beschermen van de waterkwaliteit, het bevorderen van de biodiversiteit en het onderhoud van taluds in landbouwgebieden. Het te voeren beleid rond bufferstroken moet nog ontwikkeld en bestuurlijk vastgelegd worden. Het besluit zou moeten aansluiten bij de lijn van de Unie van Waterschappen, maar ook rekening kunnen houden met kansen en

belemmeringen vanuit meerdere perspectieven (ontvangstplicht, onderhoudspaden, 60% maaien en ruimen, schouwbeleid, ecologisch onderhoud, participatie, groenblauwe dooradering, recreatie). Er wordt een integraal beleid opgesteld met een afweging tussen de doelen van het waterschap en die van de omgeving. Financiële consequenties zijn geheel afhankelijk van de bestuurlijke uitkomsten.

Impulsregeling DAW

Medio 2023 werd de DAW-impuls regeling van kracht. Voor waterschap Zuiderzeeland is € 1,18 miljoen beschikbaar voor het versnellen van de landbouwopgave op het gebied van bodem- en waterkwaliteit. Het waterschap is penvoerder voor het doen van subsidieaanvragen en kan voor eind 2025 maximaal 3 aanvragen indienen. Aanvragen moeten voor eind 2027 zijn uitgevoerd. Het AB wordt hierover geïnformeerd. Een eerste aanvraag voor ca. € 800.000 is in voorbereiding en de planning is dat deze voor de zomer 2024 wordt ingediend. Tegelijkertijd wordt ook onderzocht of het resterende bedrag van ca. € 380.000 eveneens kan worden betrokken in de eerste aanvraag. Mocht dit niet lukken, wordt dat bedrag in de tweede aanvraagronde meegenomen.

1.4. Programma Schoon, gezuiverd water

Richtlijn Stedelijk afvalwater

In de komende jaren zal nadrukkelijk worden gekeken naar de effecten van de richtlijn Stedelijk afvalwater en wat daarvan de consequenties zijn voor de AWZI's. Deze richtlijn wordt binnenkort aangeboden aan Europees Parlement en de Milieuraad en daarna heeft de Nederlandse Staat circa 3 jaar om dit vast te leggen in nationale wetgeving. In de richtlijn zijn met name eisen voor vergaande verwijdering van fosfor, stikstof en de verwijdering van microverontreinigingen opgenomen. En zelfvoorzienendheid van 100% voor energie. Inmiddels zijn al wel initiatieven genomen op deze aspecten die ook in het Nationaal Groeifonds zijn ondergebracht zoals de verwijdering van microverontreinigingen (pilot DEXfilter op AWZI Lelystad) en verwijdering van fosfor (pilot BioPhree) en het Waterlab. In de komende tijd zal een analyse worden gemaakt van de impact van de nieuwe richtlijn voor het waterschap en wordt ook gekeken naar lopende trajecten en mogelijke synergie daarin.

Invulling groeifonds

In 2024 zal nog onderzoek plaatsvinden naar DEXfilter en BioPhree met als doel te besluiten om wel of niet over te gaan tot het toepassen van deze technieken. De pilot met DEXfilter is positief afgesloten, maar met betrekking tot de bedrijfsvoering dienen nog vragen te worden beantwoord. De pilot BioPhree vindt in 2024 plaats. Na een positief besluit zal de voorbereiding in 2025-2026 plaatsen om vervolgens over te gaan tot realisatie.

Bedrijfsafvalwater (o.a. alternatief drinkwater / decentrale zuivering rol waterschap)

Een aantal bedrijven heeft aangegeven de productie te willen uitbreiden, dan wel te vestigen in het beheergebied van het waterschap. We zijn met deze bedrijven en de gemeenten in gesprek om te bepalen wat dit betekent voor het transportstelsel. Voor de gemeente Noordoostpolder is vastgesteld dat hier nog knelpunten zijn en wordt in gezamenlijkheid gezocht naar een oplossing. Tevens kijken we naar het effect op de AWZI in de zin van de kwaliteit van het bedrijfsafvalwater en de capaciteit van de AWZI. Deze bedrijven lopen ook aan tegen het probleem dat niet in alle situaties drinkwater geleverd kan worden voor het productieproces en dat gezocht moet worden naar alternatieven (oppervlaktewater, effluent). In de Noordoostpolder is hiervoor het samenwerkingsverband Watervoorziening Noordelijk Flevoland gestart waar het waterschap betrokken is bij verkennende gesprekken.

Beleidsvaluatie afvalwater buitengebied

Deze beleidsvaluatie is gestart, hierbij wordt het functioneren van de IBA's (individuele behandeling afvalwater) geëvalueerd, inclusief het effect op het afvalwatersysteem. Daarop volgend wordt breder gekeken naar andere ontwikkelingen in het buitengebied in relatie tot inzameling en behandeling van huishoudelijk afvalwater. Het gaat dan om ontwikkelingen zoals woningbouw aan de randen van woonkernen, huisvesting arbeidsimmigratie, recreatie, waterkwaliteit en -kwaliteit.

Strategische studie toekomst afvalwaterketen Almere/Zeewolde

Er is een bestuurlijke opdracht voor de uitvoering van een studie naar inzamelen, transport en zuiveren van afvalwater en er wordt een projectplan opgesteld met planning, financiële inspanning en bezetting voor het waterschap en de gemeente, activiteiten en op te leveren product. Dit projectplan wordt ambtelijk door beide organisaties vastgesteld, daarna kan de studie beginnen. Na afronding van de studie in de loop van 2025 zullen beide organisatie in overleg bepalen wat de strategie voor de daaropvolgende jaren wordt met implementatie van maatregelen om het transport en zuiveren van afvalwater geborgd te hebben.

Afvalwaterakkoorden (incl. beheer rioolgemalen Zeewolde)

In 2024 wordt het afvalwaterakkoord met Almere bestuurlijk vastgesteld en volgen de andere gemeenten in de komende planperiode. De planning hiervoor is nog niet concreet en wordt in overleg met gemeenten vastgesteld.

Capaciteitsuitbreiding en verduurzaming AWZI's / Almere fit for the future

Het Algemeen Bestuur heeft op 26 maart 2024 besloten tot uitvoering van Almere Fit for the Future. De voorbereidingen tot realisatie zijn opgestart. Afhankelijk van de uitkomsten van de aanbesteding is de verwachting dat de werkzaamheden eind 2026, begin 2027 gereed zullen zijn. De realisatie van de fijnzeef op Zeewolde is gegund en volgens planning is de fijnzeef eind december 2024 operationeel. Dit betreft de basisvariant en nog niet de opwerking. Hiervoor lopen nog gesprekken met de beoogde afnemer. Mogelijk dat in de eerste helft van 2026 de teruggewonnen cellulose kan worden afgezet voor een circulaire toepassing. De ingebruikname van de opwerkinstallatie is verder ook afhankelijk van de tijdige beschikbaarheid van elektrisch vermogen.

1.5. Programma Financiën, organisatie en informatie

Behoud van financiële positie op lange termijn

In ons schulden- en reservebeleid (AB december 2022) liggen financiële referentiewaarden vast voor behoud van onze gezonde financiële positie. De inhoud van deze Kadernota en het u aangeboden tariefscenario voldoen aan deze referentiewaarden. Ook is een langetermijndoorkijk van de investeringen opgesteld, die tegelijkertijd met de Kadernota wordt aangeboden aan het Algemeen Bestuur. Op deze manier behouden en krijgen we verder grip op onze financiële positie op lange termijn. Het waterschap staat aan de vooravond van de realisatie een aantal bekende grote (investerings)opgaven, zoals de dijkversterkingen in het Hoogwaterbeschermingsprogramma en AWZI Almere fit for the future, waar reeds eerder en ook in deze Kadernota financieel rekening mee is gehouden. De macro-economie en de energiemarkt lijken ten opzichte van voorgaande twee jaar in iets "rustiger" vaarwater, maar blijven onvoorspelbaar. In deze Kadernota hebben inschattingen voor de inflatie en de energiemarkt plaatsgevonden op basis van gerenommeerde externe bronnen (Centraal Planbureau en inprijsing op de forwardmarkt energie).

Rechtszaak heffing rijkswateren

Door een belastingplichtige is bezwaar aangetekend tegen de aanslagoplegging in het open water binnen ons beheergebied buiten de keringen. De belastingplichtige is bij de Rechtbank in het gelijk gesteld. De zaak ligt nu bij het Hof om een uitspraak te doen. Indien het waterschap in deze procedure in het ongelijk wordt gesteld, zal dit naar verwachting effect hebben op de belastingeenheden en de kostentoedeling.

Fiscale complexiteit neemt toe

Door de toename van (investerings)opgaven en doordat de opgaven meerdere doelen dienen (grondstoffen terugwinnen, energie, innovaties) neemt de fiscale complexiteit toe, geregeld zijn vraagstukken voor o.a. de omzetbelasting die uitgebreide bestudering en afstemming met de Belastingdienst vergen. De doorlooptijd van deze afstemmingen met de Belastingdienst kunnen zelfs impact gaan krijgen op de algehele doorlooptijd van projecten. Het vorig jaar afgeronde boekenonderzoek naar de btw onderstreept echter des te meer de noodzaak van fiscale beheersing en hier zet het waterschap ook op in.

Aantrekkelijke werkgeverschap, behoud van medewerkers, krappe arbeidsmarkt

De aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt is inmiddels een structurele en meerjarige uitdaging, die voorlopig standhoudt. Ook bij waterschap Zuiderzeeland merken we daar de effecten van. Bij technisch (specialistische), juridische en financiële functies is de krapte sterk merkbaar. Ook voor andere vakgebieden wordt de uitdaging steeds groter om op tijd de juiste medewerkers te vinden. Redenen om op zoek te gaan naar creatieve manieren om toch de juiste mensen te vinden en te behouden en ons nog sterker te positioneren als aantrekkelijk werkgever. De afgelopen periode hebben we dan ook ons werkgeversmerk opnieuw ontwikkeld. Zodat we de komende jaren kunnen bouwen aan een sterk merk en onszelf nog aantrekkelijker op de kaart zetten als werkgever. Naast de wervingsfunctie heeft deze arbeidsmarktcommunicatie ook een positief effect op het binden van de huidige collega's aan de organisatie. Dit is met de recente ontwikkelingen op de arbeidsmarkt van groot belang. We streven daarnaast naar een Zuiderzeeland dat bekend staat als inclusieve werkgever. Door voor een bredere doelgroep aantrekkelijk te zijn, kunnen we de unieke talenten van personen en de meerwaarde daarvan optimaal benutten. Zodat we nu en in de toekomst breed inzetten om potentiële kandidaten te binden aan waterschap Zuiderzeeland.

AI en datagedreven werken

Technologische ontwikkelingen volgen elkaar in een razend tempo op. In korte tijd zijn we gewend geraakt aan het gebruik van sensoren, slimme camera's, drones, 3D-printers en kunnen we allemaal digitaal vergaderen. Nieuwe ontwikkelingen staan alweer voor de deur, zoals quantum computers. Of ze zijn nu gaande, zoals de doorontwikkeling van artificiële intelligentie (AI) en het gebruik daarvan in open applicaties zoals ChatGPT en Copilot. De nieuwe technieken bieden niet alleen kansen maar ook nieuwe risico's, zowel ethisch als op het gebied van informatieveiligheid. Willen we wel echt gebruik maken van al die nieuwe technologische mogelijkheden? Ook de afhankelijkheid van techreuzen (Google, Microsoft) speelt bij deze afweging een rol. En wie de eigenaar van onze data wordt. Een ander aspect is de duurzaamheid van ICT-oplossingen, zoals energieverbruik en hergebruik.

De digitale wereld en fysieke wereld grijpen steeds meer op elkaar in en dat vraagt om robuust beheer van deze beide werelden. Er zijn ook nieuwe aandachtsgebieden, bijvoorbeeld op het gebied van data-ethiek. Meer geavanceerde algoritmen bieden overheden kansen om taken efficiënter, op maat, of doelgerichter op te pakken. Tegelijk dient de overheid al haar taken in redelijkheid, uitlegbaar en transparant uit te voeren. Europees en landelijk neemt de regulering op dit onderwerp toe, wat kenmerkend is voor een dergelijk grote transitie. Ons waterschap zal naar verwachting, net als de andere overheden zaken in moeten richten om deze overheidsprincipes te borgen.

Cybersecurity en regelgeving

De dreigingen van verstoring, manipulatie en spionage in het cyberdomein veranderen voortdurend in zowel intensiteit als reikwijdte. Een stabiele en voortdurende informatiestroom is essentieel voor onze activiteiten in waterzuivering en waterpeilbeheer. Wanneer deze stroom door storingen of externe invloeden tijdelijk of langdurig wordt onderbroken, kan dit leiden tot het vrijkomen van vervuild water, verhoogde waterpeilen en een gebrek aan cruciale stuurinformatie. Deze onderbrekingen schaden niet alleen onze eigen bedrijfsvoering, maar kunnen ook leiden tot maatschappelijke kosten en onrust. Op het gebied van informatieveiligheid, en ten aanzien van transparantie, rechtmatigheid en privacy, komt nieuwe regulering op ons af. Hierbij dienen we enerzijds deze regulering te volgen en anderzijds keuzes te maken zodat het wel past bij de accenten en kansen die we zien vanuit de digitale transformatie.

Vaarkaat: visie op de digitale transformatie voor de waterschappen

De 'Vaarkaat digitale transformatie' is een initiatief van de Unie van Waterschappen en het Waterschapshuis en opgesteld in samenwerking met alle waterschappen. De Vaarkaat is een koersdocument en beschrijft de bestuurlijke visie op de digitale transformatie voor de 21 waterschappen. Uitgaande van de ambitie dat elk waterschap in 2029 klaar wil staan om digitale innovaties passend in te zetten en datagedreven te werken, zijn er vijf thema's benoemd waarop de waterschappen samen gaan optrekken. De thema's zijn:

1. Getransformeerd waterschap: we zijn lerende en wendbare waterschappen die op alle niveaus verantwoord omgaan met data en digitale technologie.
2. De (meer)waarde van data: we werken datagedreven, als sector en als individuele waterschappen, en benutten de (meer)waarde van data.
3. Uniforme sector naar een hoger plan: we bouwen voort op bestaande afspraken en zorgen voor sectorbrede standaardisatie van data, ICT-architectuur, modellen en werkprocessen.
4. Betrouwbaar (digitaal) waterschap: we werken risicogestuurd en zorgen voor transparante besluitvorming en processen, nageleefde wet- en regelgeving en continuïteit in de dienstverlening.
5. Toekomstbestendig digitaal: we zorgen voor blijvende toegankelijkheid van onze data en informatie met een beperkte klimaat- en milieuoetadruk.

De Vaarkaat wordt uitgewerkt naar een Strategienota Digital Transformatie' van de 21 waterschappen. Dit geeft ook weer op welke strategische activiteiten de waterschappen nauw gaan samenwerken.

Opvolger Informatiestrategie vanaf 2026

Om de digitale ontwikkeling mogelijk te maken heeft het waterschap de afgelopen jaren een solide basis neergezet met permanente aandacht voor informatieveiligheid en privacy. Deze basis vasthouden is randvoorwaardelijk om deze 'digitale omwenteling' robuust en wendbaar mogelijk te maken. Deze omwenteling, naast alle andere grote opgaven, heeft impact op eenieder binnen het waterschap en vraagt iets van de manier waarop we ons werk organiseren en welke vaardigheden we daarbij nodig hebben. Omdat de 'digitale omwenteling' zo verweven is met de duurzame organisatiebrede ontwikkeling van onze bedrijfsvoering past het om een strategie op te stellen die hier met integrale focus naar kijkt. Dit alles krijgt een vertaling in de opvolger van de huidige informatiestrategie vanaf 2026. In deze informatiestrategie wordt de "Vaarkaat" gebruikt voor de koers, geeft het Waterschapshuis de samenwerkingsvorm tussen de waterschappen en de eigen Informatiestrategie de concretisering binnen Waterschap Zuiderzeeland.

2. Overzicht kostenontwikkeling 2025-2029

In dit hoofdstuk wordt de kostenontwikkeling voor de komende planperiode beschreven aan de hand van inmiddels al genomen besluiten, autonome (prijs)ontwikkelingen en besluiten die in voorbereiding zijn.

2.1. AB-besluiten na vaststelling Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027

In onderstaande tabel is weergegeven welke besluiten het AB heeft genomen sinds de vaststelling van de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027.

Bestuursbesluiten na vaststelling Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027	2025	2023	2027	2028	2029	Loonsom?
Bestuur en omgeving						
Instellen Rekenkamer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	Ja, deels
Financiële uitwerking collegeplan (<i>deels ook programma Voldoende en gezond water en Schoon, gezuiverd water</i>)	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	Ja, deels
Bijdrage GR GBLT	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	Nee
Waterveiligheid						
Beoordeling keringen – LBO2 ³				-0,1	-0,3	Ja, deels
Voldoende en gezond water						
Bijdrage GR Aqualysis	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	Nee
Schoon, gezuiverd water						
Almere fit for the future (excl. kapitaallasten)	0,3	0,3	-0,5	-0,5	-0,5	Ja, deels
Financiën, organisatie en informatie						
Sourcing infrastructuur	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	Nee
Bijdrage GR Het Waterschapshuis	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	Nee
Bijdrage GR Flevolands Archief	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	Nee
Totaal⁴	2,0	1,8	1,0	1,0	0,7	

Tabel 2.1 – Genomen AB besluiten na vaststelling van de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027

2.2. Autonome ontwikkelingen en collegebesluiten na Begroting 2024 & Meerjarenraming 2025-2027

Hieronder worden de autonome ontwikkelingen en de collegebesluiten weergegeven die hebben plaatsgevonden na vaststelling van de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027. De huidige begroting en meerjarenraming loopt tot en met het jaar 2029. In de basis van de Kadernota is voor de jaren 2028 en 2029 het kostenniveau van het jaar 2027 als uitgangspunt genomen.

³ Dit betreft geen nieuw AB besluit. In september 2023 heeft het AB besloten over de middeleninzet voor de tweede beoordelingsronde. Deze (technische) mutatie is op basis van dit besluit en komt vanwege de toevoeging van 2028 en 2029 aan de planperiode.

⁴ De bedragen in bovenstaande tabel zijn afgerond op veelvoud van 100.000. Daarom kan de totaaltelling niet goed lijken. Dat heeft te maken met afrondingsverschillen.

Autonome ontwikkelingen en collegebesluiten na Begroting 2024 & Meerjarenraming 2025-2027	2025	2023	2027	2028	2029	Loonsom?
Prijswontwikkelingen (diverse programma's)						
Inflatie-ontwikkeling	0,5	0,3	0,3	1,7	3,2	Nee
Loonontwikkeling	-0,1	-0,4	-0,2	1,6	3,5	ja
Bestuur en omgeving						
Opbrengsten zon IJsselmeerdijk	-	-	-0,8	-0,8	-0,8	Nee
Waterveiligheid						
Voorfinancieringslasten IJsselmeerdijk	-	-	0,0	1,1	1,1	Nee
Mutatie solidariteitsbijdrage HWBP ⁵				0,2	0,4	Nee
Voldoende en gezond water						
Meerjaren onderhoudsplan waterbeheer (collegebesluit)	0,5	0,3	0,4	0,3	0,5	Nee
Meerjaren onderhoudsplan Gemalen (collegebesluit)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	Nee
Energie gemalen	-1,4	-1,2	-0,9	-0,9	-0,9	Nee
Schoon, gezuiverd water						
Meerjaren onderhoudsplan zuiveringen (collegebesluit)	0,2	0,1	0,2	0,2	0,3	Nee
Energie zuiveringen	-0,7	-0,6	-0,5	-0,5	-0,5	Nee
Financiën, organisatie en informatie						
Meerjaren onderhoudsplan Dienstverlening & Informatie (collegebesluit)	0,7	0,8	1,0	1,1	1,2	Nee
Kapitaallasten (incl. Almere FFTF) (diverse programma's)	0,2	0,8	5,5	6,4	6,7	Nee
Totaal⁶	-0,3	0,1	5,2	10,6	14,7	

Tabel 2.2 – Autonome ontwikkelingen en collegebesluiten

Inflatie-ontwikkeling

De raming van de algemene / prijsontwikkelingen wordt in de kadernota en de meerjarenbegroting gebaseerd op voorspellingen van gerenommeerde instellingen zoals het Centraal Planbureau (CPB) en De Nederlandsche Bank (DNB). Daarbij wordt gekeken naar voorspellingen van algehele prijsstijgingen (prijs Bruto Binnenslands Product en de Consumentprijsindex). Het CPB en DNB publiceren geen voorspellingen van prijsontwikkeling op het gebied van Grond, weg- en waterbouw.

Voor 2025 is uitgegaan van een inflatiepercentage van 2,8%. Voor de jaren daarna zijn de voorspellingen gemiddeld iets lager en is rekening gehouden met een inflatiepercentage van 2,4%. Voor 2025 licht dit percentage iets hoger dan de vastgestelde meerjarenraming en is er sprake van een kostenverhogend effect van € 0,2 miljoen. Voor de jaren vanaf 2026 is de inflatieverwachting vergelijkbaar en het kosteneffect te verwaarlozen. De jaren 2028 en 2029 zijn aan de planperiode toegevoegd. Voor deze jaren is rekening gehouden met een inflatieontwikkeling van 2,4%.

Naast de reguliere inflatie is de verwachting dat de inflatieontwikkeling voor 2024 ca € 0,3 miljoen hoger uitvalt dan begroot. De hogere kosten hiervan kunnen in 2024 naar verwachting worden gedekt binnen het totaal van de begroting (er is in 2024 bijvoorbeeld sprake van meevallende energielasten). De

⁵ Dit betreft geen nieuwe ontwikkeling. Op basis van de meest recente inschatting van de Unie van Waterschappen is valt de bijdrage in 2028 en 2029 hoger uit dan in 2027. Deze (technische) mutatie komt vanwege de toevoeging van 2028 en 2029 aan de planperiode.

⁶ De bedragen in bovenstaande tabel zijn afgerond op veelvoud van 100.000. Daarom kan de totaaltelling niet goed lijken. Dat heeft te maken met afrondingsverschillen.

prijsverhogingen hebben echter doorwerkend effect naar de komende jaren. Hiermee is in deze kadernota rekening gehouden.

In de praktijk wordt de inflatieruimte binnen het waterschap centraal in de begroting opgenomen en niet "automatisch" uitgekeerd. Daar waar prijsontwikkelingen daadwerkelijk worden ervaren, kan een beroep worden gedaan om de centrale inflatieruimte. Een eventueel overschot aan middelen in een lopend jaar wordt meegenomen bij de actualisatie van de cijfers in de technische notitie die in het najaar aan het AB wordt aangeboden.

Loonontwikkeling

De raming van loonontwikkeling wordt in de kadernota en de begroting en meerjarenraming gekeken naar de voorspelling van het CPB. Het CPB geeft een aparte verwachting af voor de loonontwikkeling van de sector overheid. Deze ligt voor 2025 op 4,4% en valt daarmee lager uit dan het uitgangspunt van de in november vastgestelde B&MR 2024-2027. Voor de jaren na 2025 liggen de voorspellingen tussen 3,8% en 4,8% (gemiddeld 4,2%). Dit is ook meegenomen in de kadernota. Deze percentages liggen over de breedte genomen lager dan de raming waarmee rekening was gehouden in B&MR 2024-2027 en hebben dus tot een verlagend effect op het kostenniveau.

Net als bij de inflatie ontwikkeling geldt dat de stijging van de loonontwikkeling in de jaren 2028 wordt veroorzaakt door het toevoegen van deze jaren aan de planperiode.

Opbrengsten zon IJsselmeerdijk

Een van de meekoppelkansen bij de versterking van de IJsselmeerdijk is de realisatie van "zon op dijk". Het AB heeft aan deze meekoppelkans het kader meegegeven dat hiervoor een positieve business case dient te liggen. In de investeringsplanning is rekening gehouden met de realisatie van zon op de IJsselmeerdijk. Vanwege de randvoorwaarde van een positieve business case is daarom ook rekening gehouden met opbrengsten, zodanig dat dit project kostenneutraal in de meerjarenraming is opgenomen.

Meerjarenonderhoudsplannen Waterbeheer, Zuiveringen & Gemalen en Dienstverlening & Informatie

In de Verordening Beleids- en Verantwoordingsfunctie Waterschap Zuiderzeeland ligt vast dat het college meerjarenonderhoudsplannen opstelt om de bedrijfsmiddelen op een doelmatige wijze op orde te houden, conform beleidskaders zoals vastgesteld door het Algemeen Bestuur. In 2024 heeft een actualisatie plaatsgevonden voor de meerjarenonderhoudsplannen voor Waterbeheer, Dienstverlening & Informatie en Zuiveringen & Gemalen. Deze actualisaties leiden tot extra kosten.

Voor Waterbeheer worden deze kosten onder andere veroorzaakt door de invulling van de klimaataanpak. De komende jaren wordt telkens overwogen of nieuw aan te besteden bestekken worden voorzien van duurzaamheidsmaatregelen. Dit leidt de komende jaren tot een negatief financieel effect. Daarnaast op onderdelen van het waterbeheer sprake van een toename van onderhoud (onder andere: vervanging van damwanden bij waterkeringen, onderhoud waterlopen en baggerwerkzaamheden in Lelystad)

Voor Zuiveringen en Gemalen is er sprake van hogere kosten voor chemicaliën, voor het borgen van explosieveiligheid op de AWZI's Dronten en Tollebeek en voor veiligheidsmaatregelen verschillende objecten (AWZI's en Gemalen).

De stijging van kosten van het meerjaren onderhoudsplan van Dienstverlening en Informatie wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door een budgetverhoging voor procesautomatisering van zuiveringen en gemalen. Verder is er onder andere sprake van een toename van kosten voor onderhoud en verbetering van gebouwen, licentiekosten voor software en gebruikersapparatuur.

Energie zuiveringen en gemalen

Tegelijk met het opstellen van de onderhoudsplannen zijn ook de energiebudgetten voor de komende jaren geactualiseerd. De hoeveelheden zijn daarbij gebaseerd op het gemiddelde verbruik in de afgelopen 5 jaar. Door toevoegen van het extreem natte jaar 2023 aan het vijf-jaars gemiddelde, is er sprake van een toename van het gemiddelde verbruik.

De energieprijzen zijn gebaseerd op de forwardmarkt. Er is in de afgelopen periode sprake geweest van een aanzienlijke daling van de energieprijzen. Dit leidt tot een voordeel op de energiebegroting van zowel zuiveringen als gemalen. In totaal gaat het om een voordelig effect van € 2,1 miljoen in 2025 dat afneemt naar 1,4 miljoen voor de jaren vanaf 2027.

2.3. Verwachte besluiten vóór vaststelling Begroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2029

In onderstaande tabel is voor de ontwikkelingen waarover besluitvorming wordt verwacht vóór vaststelling van de Begroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2029 indicatief weergegeven wat de verwachte financiële consequenties zijn. Voor deze voorstellen is nu een inschatting van de kosten opgenomen in de kadernota. Voor 2025 wordt uitgegaan van een totaal bedrag van € 3,4 miljoen. Voor de jaren daarna is rekening gehouden met € 2,8 tot € 2,9 miljoen.

De daadwerkelijke financiële consequenties zullen op basis van de bestuurlijke besluitvorming worden verwerkt in de technische notitie van de begroting en de Begroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2029 die respectievelijk in oktober en november aan het AB worden aangeboden.

Jubileumjaar waterschap 25 jaar

In 2025 bestaat Waterschap Zuiderzeeland 25 jaar. Reden om in 2025 extra bij ons werk stil te staan. De extra aandacht zal gericht zijn op het uitdragen van het werk dat we doen en in de toekomst moeten blijven doen om in het beheergebied te kunnen blijven wonen, werken en recreëren. Hiervoor wordt een voorstel voorbereid voor de besluitvormende AB-vergadering van september.

Afvalwaterakkoord Almere

Met de gemeente Almere is een afvalwaterakkoord opgesteld. De verwachting is dat het AB hierover in de vergadering van september kan besluiten. De verwachting is dat er de komende jaren, mede gezien de groeiopgave in Almere, aanvullende studies nodig zijn naar de optimale inrichting van het afvalwatersysteem. Hiervoor wordt aanvullend budget voorgesteld. In de investeringsplanning is reeds rekening gehouden met benodigde uitbreidingen en vervangingen van het transportsysteem.

Vitaal Zuiderzeeland

Dit voorstel beschrijft wat er nodig is om de huidige en toekomstige opgaven te kunnen (blijven) realiseren. Het voorstel hiervoor wordt naar verwachting in de vergadering van september ter besluitvorming aan het AB aangeboden.

Verwachte besluiten vóór vaststelling Begroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2029	2025	2023	2027	2028	2029	Loonsom?
Bestuur en omgeving						
25-jarig Jubileum Zuiderzeeland	0,5	-	-	-	-	Deels
Waterveiligheid						
Voldoende en gezond water						
Schoon, gezuiverd water						
Afvalwaterakkoord Almere	0,1	0,1	0,1	-	-	Nee
Financiën, organisatie en informatie						
Vitaal Zuiderzeeland (meerdere programma's)	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	Nee
Totaal⁷	3,4	2,9	2,9	2,8	2,8	

Tabel 2.2 – Verwachte besluiten vóór vaststelling Begroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2029

2.4. Nieuwe ontwikkelingen ná vaststelling Begroting 2025 & Meerjarenraming 2026-2029

In hoofdstuk 1 zijn verder ook (beleids-)ontwikkelingen beschreven waarvan besluitvorming wordt voorzien ná vaststelling van de Begroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2029, maar die mogelijk wel financiële consequenties kunnen hebben voor het kostenniveau in de planperiode. Hierbij valt te denken aan: aan dossiers als:

- Waterbeschikbaarheid;
- Kosten van het realiseren van doelstellingen op het gebied van biodiversiteit
- Het landelijke tekort aan middelen voor de realisatie van het HWBP.

Voor deze nieuwe ontwikkelingen is een inschatting gemaakt van de kosten. Het gaat hierbij nadrukkelijk om een inschatting van kosten die redelijkerwijs passen binnen bestaand beleid. Deze inschatting is betrokken bij de bepaling van het tariefscenario bij de bepaling van de tariefscenario's.

⁷ De bedragen in bovenstaande tabel zijn afgerond op veelvoud van 100.000. Daarom kan de totaaltelling niet goed lijken. Dat heeft te maken met afrondingsverschillen.

Een bijzondere ontwikkeling waarmee rekening is gehouden, is het tekort aan middelen voor realisatie van het Hoogwater Beschermingsprogramma. Het AB is hierover in de vergaderingen van december 2023 en april 2024. Daarbij heeft het college aangegeven dat het positief staat tegenover de oplossingsrichting om de jaarlijkse bijdrage aan het HWBP te verhogen. Bij de nieuwe ontwikkelingen is in de jaren 2028 en 2029 rekening gehouden met een verhoogde bijdrage voor de waterschappen. Besluitvorming hierover moet uiteraard nog plaatsvinden. Het moment van besluitvorming is op dit moment lastig in te schatten.

In onderstaande tabel is de omvang van de kosteninschatting voor nieuwe ontwikkelingen weergegeven waar in deze Kadernota rekening mee is gehouden:

Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
Nieuwe ontwikkelingen ná vaststelling Begroting 2025 & Meerjarenraming 2026-2029	-	2,8	3,8	8,3	9,7

Tabel 2.5 – Indicatie financiële consequenties ontwikkelingen ná vaststelling Begroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2029

2.5. Overzicht ontwikkeling loonsom

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de mutaties van de loonsom op basis van de ontwikkelingen en genomen besluiten. Deze mutaties maken onderdeel uit van de ontwikkelingen zoals beschreven in de paragrafen 2.1 en 2.2.

Programma / omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
Diverse programma's					
Loonontwikkeling (autonome ontwikkeling, incl toevoeging nieuwe jaren aan planperiode)	-0,1	-0,4	-0,2	1,6	3,5
Vitaal Zuiderzeeland	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
Bestuur en omgeving					
Financiële uitwerking collegeprogramma	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Instellen Rekenkamer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Jubileumjaar 25 jaar ZZL					
Waterveiligheid					
Beoordeling keringen / LBO2 (AV sept 2023)				-0,1	-0,1
Voldoende en gezond water					
Schoon, gezuiverd water					
Almere Fit for the Future	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Financiën, organisatie en informatie					
Totaal	4,4	4,1	4,3	6,0	7,9

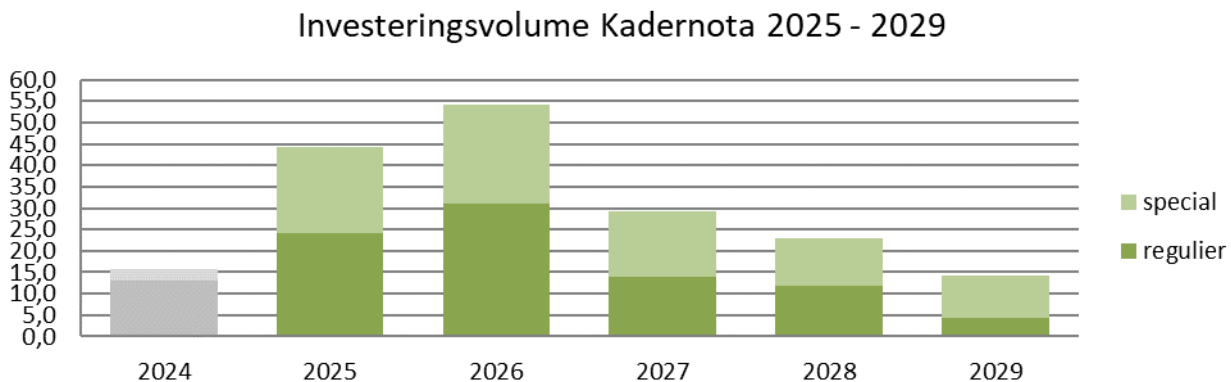
Tabel 2.6 – Overzicht van de genomen besluiten en autonome ontwikkelingen met een mutatie van de loonsom.

In de periode tot aan de vaststelling van de begroting wordt er naar verwachting nog een aantal voorstellen aan de AV aangeboden waaruit een mutatie in de loonsom naar voren komt. Voor de voorstellen waar dit speelt, is dit aangegeven in de tabel in paragraaf 2.3.

3. Actualisatie Investeringsplanning 2024-2029

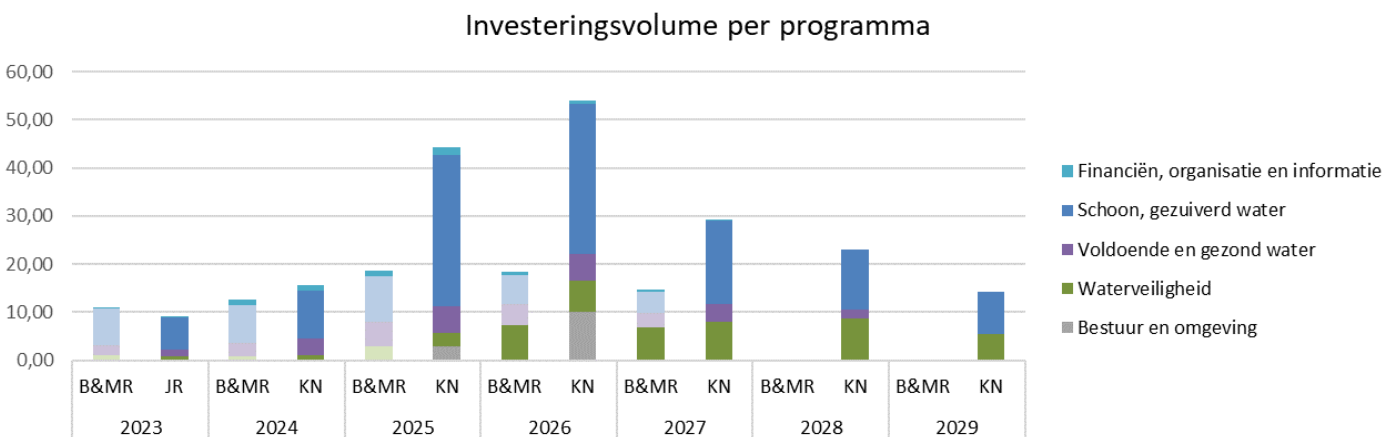
3.1. Totaal beeld planning

Tegelijkertijd met het opstellen van de kadernota 2025-2029 is ook de investeringsplanning geactualiseerd. In onderstaande grafiek is weergegeven wat het totale investeringsvolume per jaar is. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen de speciale investeringen en reguliere investeringen.

Figuur 3.1 – Investeringsvolume Kadernota (bedragen * € 1 miljoen)

In onderstaande figuur zijn de investeringsvolumes per programma weergegeven van deze Kadernota ten opzichte van de Begroting 2024 & Meerjarenraming 2025-2027.

Figuur 3.2 – Investeringsvolume per programma, kadernota 2025-2029 t.o.v. begroting & meerjarenraming 2024-2027 (bedragen * € 1 miljoen)

Op totaalniveau is het investeringsvolume over de planperiode met bijna €79 miljoen fors gestegen in deze Kadernota ten opzichte van de B&MR 2024-2027 (de jaren 2028 en 2029 waren in de B&MR niet meegenomen en zijn als nieuwe jaren toegevoegd). Het grootste deel van deze stijging wordt verklaard door nieuwe projecten die hieronder ook worden toegelicht.

Investerings Kadernota 2025-2029 versus B&MR 2024-2027

De toename van het investeringsvolume in 2024 (+€3,0 miljoen) wordt verklaard door een aantal doorgeschoven investeringsuitgaven vanuit 2023 voor o.a. vervanging persleiding Markerkant, renovatie van de slibvergister op AWZI Dronten en P&ID's. Deze projecten zijn ook toegelicht in de jaarstukken 2023. Daarnaast is een aantal projecten toegevoegd aan de investeringsplanning zoals uitvoering Almere Fit for the Future (AB maart 2024) en zonnepanelen IJsselmeerdijk (deze laatste is kostenneutraal ingerekend). Voor dijktraject 8-4 begint de startfase in 2024 (waar in de B&MR werd uitgegaan van 2025).

Toelichting mutaties investeringsvolume 2025

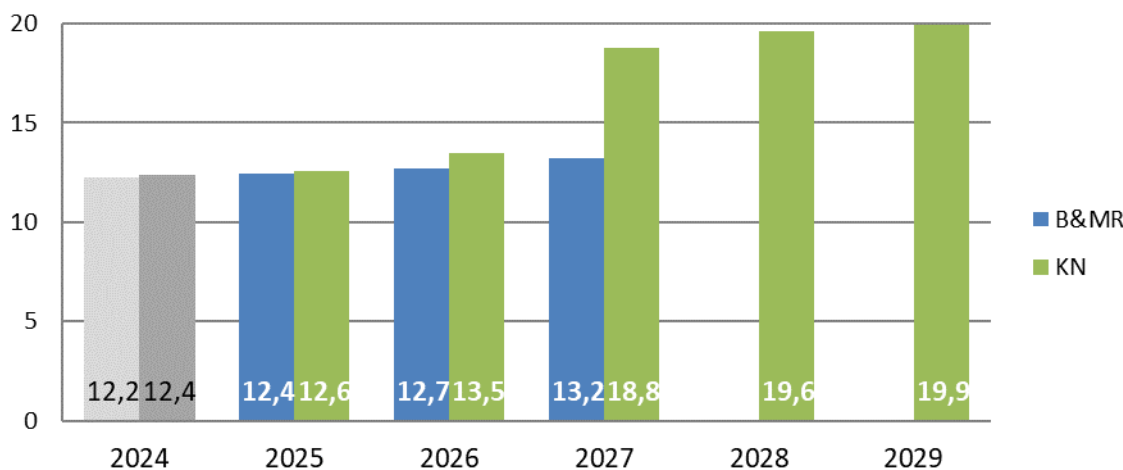
Het investeringsvolume in 2025 neemt toe met €25,5 miljoen. Deze toename wordt voor het grootste deel veroorzaakt door het toevoegen van nieuwe projecten. Het gaat dan onder andere om de aanleg / vervanging van persleidingen en de uitbreiding van de AWZI Almere. Daarnaast is ook een aantal projecten verschoven in de tijd.

Toelichting mutaties investeringsvolume 2026 en 2027

De investeringsvolumes in 2026 en 2027 nemen tot met ruim € 35 miljoen, respectievelijk 15 miljoen. Het gaat ook hier met name om investeringen in de afvalwaterketen. Naast de nieuwe projecten die al hierboven in 2024 en 2025 zijn genoemd, is onder andere rekening gehouden met het realiseren van een fijnzeef- en cellulose terugwin-installatie op de AWZI Lelystad en twee projecten binnen het Nationaal Groeifonds: de Biophree-installatie en de DEXfilter-installatie bij AWZI Lelystad ⁸

3.2. Totaalbeeld kapitaallasten

In onderstaande grafiek is weergegeven hoe de kapitaallasten van de investeringsplanning van deze kadernota zich verhouden tot de kapitaallasten uit de Begroting 2024 & Meerjarenraming 2025-2027 zoals die in november 2023 is vastgesteld.

Figuur 3.3 – Kapitaallasten Kadernota t.o.v. B&MR 2023-2026 (bedragen * € 1 miljoen)

Over de gehele planperiode is een stijging te zien van de kapitaallasten. Dit komt voor een klein deel voort uit gestegen rente, maar de stijging vanaf 2027 wordt vooral veroorzaakt door de stijging van de investeringsuitgaven. Vanaf 2027 worden onder andere de investeringen voor AWZI Almere Fit for the Future, Zon op IJsselmeerdijk, een persleiding (PL280) en gemaal Smeenge in gebruik genomen, wat leidt tot een stijging van de kapitaallasten.

3.3. Speciale investeringen

Een groot deel van de investeringen die zijn opgenomen in de investeringsplanning betreffen vervangingsinvesteringen. Naast deze reguliere vervangingsinvesteringen zijn er speciale investeringen benoemd, waarvoor het AB vooraf per project de beleidsmatige kaders vaststelt. Speciale investeringen waarvoor de (gedeeltelijke) beleidsmatige kaderstelling en kredietverlening reeds heeft plaatsgevonden zijn:

- Windpark Hanze
- Oosterwold
- Dijktraject 8-3 IJsselmeerdijk
- Dijktraject 8-4 Ketelmeer/Vossemeerdijk
- Gecreosoteerde oeverbeschoeiing
- AWZI Almere fit for the future
- Aanpassing AWZI Zeewolde. In de jaarstukken 2023 is ingegaan op de voortgang van deze projecten.

⁸ In de B&MR 2024-2027 was op basis van het AB-besluit van november 2021 wel rekening gehouden met de kapitaallasten die samenhangen met deze groeifonds investeringen, maar waren deze investeringen niet expliciet opgenomen in de investeringsplanning.

Voor de komende jaren staat daarnaast nog een aantal andere investeringen op het programma, waarvoor de beleidsmatige kaders nog (deels) vastgesteld moeten worden. Deze projecten worden hieronder afzonderlijk toegelicht.

Speciale investering	Programma	Financieel		Planning
Oostvaardersdijk	Waterveiligheid	Nader te bepalen		
Onderzoeksfase	x Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond
Kaders / doelstellingen:				
De kaders voor dit project moeten nog worden vastgesteld door het AB.				
<p>Dijktraject 8-3 is destijds opgeknipt in twee projecten: de IJsselmeerdijk en een deel van de Oostvaardersdijk (Lelystad). Bij de kust van Lelystad ligt een deel van de Oostvaardersdijk die op basis van de definitieve beoordeling versterkt moet worden. Het project staat op het landelijk programma geprogrammeerd met start verkenning in 2027 (oorspronkelijk aansluitend op de IJsselmeerdijk). Deze gereserveerde middelen/subsidie voor de Oostvaardersdijk (Lelystad) zijn door het Hoogwaterbeschermingsprogramma aangepast. De middelen voor de planuitwerkingsfase zijn een jaar opgeschoven naar 2030 en de middelen voor de realisatiefase zijn verplaatst naar 2039 en later.</p> <p>Gemeente Lelystad heeft het plan om een Waterfront te ontwikkelen. Het waterschap beraadt zich op de consequenties dit kan hebben voor de opgave, de kosten en de planning.</p> <p>Naast bovengenoemd deel van dijktraject 8-3, is het grootste deel van de Oostvaardersdijk dijktraject 8-2. Voor dit dijktraject 8-2 wordt dit jaar een Ingangstoets uitgevoerd. Daarna kan dit dijktraject aangeboden worden voor landelijke programmering. Gezien de landelijke tekorten is het niet waarschijnlijk dat we op dit moment overeenkomstig onze eigen programmering in 2027 geprogrammeerd zullen worden in het landelijke programma.</p>				

Zoals opgenomen in de Kadernota vorig jaar (juli 2023) geldt dat toekomstige uitbreidingen van AWZI's ieder op zich een speciaal project zijn. De verwachting is dat de capaciteit van de AWZI Dronten binnen een aantal jaren moet worden uitgebreid vanwege groei van de hoeveelheid afvalwater. Ook zijn renovatiewerkzaamheden nodig. Volgend jaar zal gestart worden met onderzoeken naar de manier waarop deze zuivering het beste kan worden aangepast, wat logisch te combineren is en of er mogelijkheden zijn om met kleinere optimalisaties een grote investering uit te stellen. Hierbij wordt ook vooruit gekeken naar mogelijk toekomstige nieuwe eisen vanuit de herziene richtlijn stedelijk afvalwater. Het AB zal worden meegenomen in de resultaten van deze onderzoeken. Op basis hiervan kan worden geconcludeerd een reguliere vervanging is of de speciale status dient te krijgen.

3.4. Reguliere (vervangings)investeringen

Hieronder wordt per programma op hoofdlijnen ingegaan op de belangrijkste mutaties in de reguliere (vervangings)investeringen, die zijn doorgevoerd bij de actualisatie van de investeringsplanning.

De afgelopen tijd werd gekenmerkt door stevige prijsontwikkelingen. De investeringsramingen zijn zo goed mogelijk ingeschat, desondanks kunnen prijsontwikkelingen en krapte op de markt nog steeds (meer dan voorheen) van invloed zijn op werkelijke ramingen.

Programma Bestuur en Omgeving

- **Zonnepanelen IJsselmeerdijk (A6Zon)**
Dit project geeft invulling aan het bestuursprogramma 2023 – 2027 en aan de energiestrategie 2022. De onderzoeksfase naar de mogelijkheden en het inpassen van zonnepanelen op de IJsselmeerdijk heeft uitgewezen dat dit realiseerbaar en combineerbaar is met het aankomende dijkversterkingsproject. In oktober 2023 heeft het college besloten om over te gaan naar de planuitwerking. Conform de vastgestelde kaders vanuit het AB is dit project kostenneutraal ingerekend (dwz. tegenover de kapitaallasten zijn even grote (energie)baten in de meerjarenraming opgenomen).

- *Realisatie laadpalen op zuiveringen, gemalen en regiokantoren*
In het kader van de duurzaamheidsambities en -initiatieven is een investering opgenomen om laadinfrastructuur op de zuiveringen, gemalen en regiokantoren aan te leggen. Op die wijze wordt voorzien in voldoende laadinfrastructuur voor elektrische (dienst-)auto's.

Programma Waterveiligheid

Binnen het programma Waterveiligheid zijn in de planperiode de volgende nieuwe projecten opgevoerd:

- *Vervangen damwand Kadoelermeerdijk*
Bij inspectie van de kering Kadoelermeerdijk, ter hoogte van "de Voorst"/w.s.v. "Zuiderzee" is gebleken dat er zich zeer gevaarlijke gaten vertonen in de bestrating aan de kant van de damwand. Oorzaak hiervan is de slechte kwaliteit van de huidige damwand, deze staat op het punt van bezwijken. Om die reden is gestart met de voorbereidingen en wordt deze damwand vervangen in 2025.
- *Landhoofd Ketelbrug-Zuid*
De primaire kering rondom de landtong van de Ketelbrug is in het najaar van 2023 geïnspecteerd door een adviesbureau. Tijdens het opstellen van het inspectierapport, is een rapport uit 2003 over de bekleding ook beschouwd. De bevindingen uit dit rapport tezamen met de visuele inspectie, heeft geleid tot een vervangingsopgave van de bekleding en zal starten in 2027. Dit project is niet subsidiabel voor het HWBP, omdat het onderhoud betreft in plaats van versterken en om die reden buiten de scope van het HWBP valt. Wel wordt dit in afstemming met het versterkingsproject IJsselmeerdijk uitgevoerd.
- *Damwand Ramspol en NOP Riet (voorbereiding en uitvoering)*
Bij inspectie is gebleken dat de damwanden op beide locaties in slechte staat zijn. Er zijn diverse verzakkingen in de kades/loswal aan de landzijde van de damwand. Om de staat beter in beeld te brengen is aanvullend extern onderzoek nodig en zijn de investeringen zijn volgens huidige beste inschatting geraamd.

De planning van de HWBP-projecten zijn gebaseerd op de landelijke HWBP-programmering.

Programma Voldoende en gezond Water

Binnen het programma Voldoende en gezond water hebben er een paar verschuivingen plaatsgevonden in de tijd: de projecten RWA Koolzaadlaan en RWA suppletiegemaal Cavalier (Horsterpark) gaan in 2026 uitgevoerd worden in plaats van 2025. Ditzelfde geldt ook voor de nieuwe vispassage bij gemaal de Blocq van Kuffeler.

Bij het project Peilbeheersysteem Stuwen en kunstwerken was de bedoeling het peilbesturingssysteem dat in de Noordoostpolder gebruikt wordt (TMX) ook in Zuidelijk- en Oostelijk Flevoland te implementeren, met als resultaat een centraal besturingssysteem voor waterpeilbeheer. Door het faillissement van de leverancier van TMX in 2022 is dit niet meer mogelijk én moet TMX voor 1-1-2026 vervangen worden omdat op dat moment de ondersteuning van dit systeem stopt. Het peilbeheersysteem dat in Zuidelijk- en Oostelijk Flevoland gebruikt wordt, zal nu ook in de Noordoostpolder worden geïmplementeerd. Hierdoor is de begroting voor dit project onvoldoende. De hardware voor de besturing op afstand moet worden vervangen in de Noordoostpolder (de hardware in de Noordoostpolder kan alleen communiceren met TMX, die in de ZOF met de meeste besturingssystemen incl. TMX) en dit was niet voorzien. De uitgaven voor het programmeren vallen hoger uit doordat er minder in eigen beheer gedaan kan worden (in tegenstelling tot TMX is er geen programmeur hiervoor bij het waterschap in dienst). De scope van het project Peilbeheer Stuwen en Kunstwerken is derhalve aangepast naar het vervangen van TMX in de Noordoostpolder (aanschaf hardware, licentie en opstellen functioneel ontwerp). En er is een tweede project opgenomen in de investeringsplanning, Centraal besturingssysteem Waterpeilbeheer, waarvoor het centraal besturingssysteem voor waterpeilbeheer gerealiseerd wordt. Dit systeem wordt gestandaardiseerd in gebruik en beheer en voldoet weer aan geldende wet- en regelgeving (security en privacy, peilbesluit).

Daarnaast is de investeringsraming voor een aantal projecten geactualiseerd qua prijsniveau.

In de planperiode zijn de volgende nieuwe projecten toegevoegd:

- *Renovatie krooshekreinigers ZOF*
Uit inspecties tijdens de reguliere onderhoudswerkzaamheden is gebleken dat de huidige staat waarin de krooshekreinigers bij de hoofdgemalen in Zuid- en Oost Flevoland nu verkeren resulteert in een ongewenst risico ten aanzien van de beschikbaarheid en de betrouwbaarheid van deze gemalen. In de bestuurlijke uitgangspunten voor beheer en onderhoud (AB-besluit 30 oktober 2023) is bepaald dat er bij de pompgemalen voldoende pompcapaciteit beschikbaar moet zijn ten

behoefte van de handhaving van de streefpeilen. Met het renoveren van de krooshekreinigers wordt de bedrijfszekerheid van de krooshekreinigers bij de gemalen Colijn, Lovink, Wortman en Blocq van Kuffeler voor tenminste de komende 15 jaar gewaarborgd zodat deze weer functioneren tegen zo laag mogelijke kosten en risico's.

- *Vervangen 2 eindduikers DU16037 en DU17440 Priempad*
Er is wateroverlast ervaren door achterliggende agrariërs vanwege het water dat niet snel genoeg naar de tocht loopt. Hierop is een hydrologisch advies aangevraagd (intern) en deze concludeert dat de beide duikers te klein zijn voor het af te wateren gebied. Er worden nieuwe duikers aangelegd conform het hydrologisch advies.
- *3 Tochtbruggen NOP*
De veiligheid van de bruggen is onvoldoende voor het landbouwverkeer dat gebruik maakt van de bruggen. Zuiderzeeland is eigenaar van deze kunstwerken en zal tot vervangen overgaan ofwel in de vorm van een nieuwe duiker.
- *Meetnet ZOF*
Vanuit onze primaire taak met betrekking tot het peilbeheer is het noodzakelijk om over een actueel/live beeld van onze waterstanden te beschikken. Omdat het klimaat verandert en we steeds meer sturen op de behoefte van het watersysteem, is het huidige aantal peilloggers (op dit moment vrijwel alleen bij stuwen) onvoldoende. In extreme situaties (zoals najaar 2023) is het noodzakelijk om over een compleet overzicht van waterstanden te beschikken, zodat we kunnen anticiperen op veranderingen in de situatie. Omdat extreme situaties zich steeds vaker gaan voordoen is het van belang dat we gebiedsdekkend beschikken over actuele/live gegevens, binnen een veilige en actuele infrastructuur van gegevensverwerking.

Programma Schoon, Gezuiverd Water

Binnen het programma Schoon, gezuiverd water hebben er een paar verschuivingen plaatsgevonden in de tijd: zo is de renovatie van een aantal rioolgemaalenvervroegd in 2023 uitgevoerd (en daarmee vervallen in de huidige investeringsplanning) en is de realisatie van persleiding 228 bij Almere verschoven van 2025/2026 naar 2028/2029, vanwege een andere prioritering i.v.m. de ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast is de investeringsraming voor een aantal projecten geactualiseerd qua prijsniveau.

In de planperiode zijn verschillende nieuwe investeringen toegevoegd. Hieronder worden de belangrijkste wijzigingen toegelicht.

AWZI's

- *AWZI Tollebeek: magnesiumdoseerinstallatie, renovatie nabezinktanks 1 en 3 en capaciteitsuitbreiding bandindikker)*
De magnesiumdoseerinstallatie vertoont problemen die leiden tot inefficiëntie en mogelijke procesverstoringen en de nabezinktanks 1 en 3 lijden aan betonschade, waardoor vervanging noodzakelijk is. De bandindikker op deze locatie voldoet niet meer aan de prestatie-eisen en dient cf. de bestuurlijke uitgangspunten te worden uitgebreid.
- *AWZI Lelystad: fijnzeef- en cellulose terugwinstinstallatie*
Eén van de maatregelen binnen de Integrale aanpak Afvalwater Zuiderzeeland betreft het realiseren van een fijnzeefinstallatie en cellulose terugwinstinstallatie op AWZI Lelystad, aansluitend op de realisering van gelijkwaardige installaties op AWZI Zeewolde. De realisatie van deze projecten leidt tot verminderde slibproductie, minder uitstoot van broeikasgassen en het terugwinnen van grondstof. De ingebruikname van de cellulose terugwinstinstallatie is uiteindelijk mede afhankelijk van voldoende beschikbaarheid op het elektriciteitsnetwerk.
- *AWZI's Lelystad & Almere: Nationaal Groeifonds (Dex-filter en Biophree)*
Op basis van het AB-besluit van november 2022 is in de investeringsplanning rekening gehouden met investeringen in een DEX-filter op de AWZI Lelystad en de toepassing van Biophree-technologie (Ultra laag fosfaat zuiveren en terugwinnen) op de AWZI Dronten. De kapitaallasten zijn meegenomen vanaf het jaar 2028⁹: later dan aangekondigd in het AB-voorstel, maar op basis van de meest recente inzichten is dit de meest realistische inschatting.

⁹ De kapitaallasten voor deze investeringen maakten al onderdeel uit van de meerjarenraming op basis van het AB-besluit van november 2022, maar de investeringen waren nog niet expliciet opgenomen in de investeringsplanning.

- *Renovatie en uitbreiding AWZI's Dronten en Zeewolde*
Aan het eind van de planperiode is een tweetal investering toegevoegd om de AWZI's Dronten en Zeewolde uit te breiden. Dit om de verwachte groei op te vangen. Studies naar de optimale wijze van uitbreiding moeten nog plaatsvinden en daarmee zijn bedragen ook nog indicatief. Hierbij zullen waar nodig ook renovatiewerkzaamheden worden uitgevoerd.

Afvalwatertransportsystemen & rioolgemaal

In de investeringsplanning is een aantal persleidingen toegevoegd (omlegging en vernieuwde aanleg):

- *Persleiding-880, Urk: verlegging fase 2*
Deze investering is onderdeel van de gehele vervanging en amovering van persleiding 880. Bij de toekomstige verbreding van de Staartweg op Urk zou de bestaande persleiding onder de verharding komen te liggen. Dit is onwenselijk voor de technische beheersbaarheid. Ook bevindt de persleiding zich aan het einde van de technische levensduur.
- *Persleiding-210, Almere: Vernieuwing fase 1 (start fase 2 na planperiode)*
Deze vernieuwing is onderdeel van de vernieuwing en uitbreiding van de persleidingsystemen in Almere in het kader van de ruimtelijke ontwikkelingen. Verder is sprake van kritische zwakke plekken omdat de leiding zich in een bodemdalingsgebied bevindt: de leiding is daarom aan vervanging toe.
- *PL-280, Almere: Realisatie (uitvoeringskrediet)*
De investering en realisatie van persleiding 280 staat in het kader van de ruimtelijke ontwikkelingen in de gemeente Almere. Om het afvalwatertransport blijvend mogelijk te maken is gebleken dat een robuuster systeem noodzakelijk is. Ook maakt deze persleiding het mogelijk om de decentrale zuivering in Oosterwold in de toekomst af te koppelen.

Verder zijn ook nieuwe rioolgemaal toegevoegd aan de investeringsplanning vanwege de toevoeging van nieuwe jaren. In de planperiode van de B&MR 2024-2027 is een aantal wijzigingen doorgevoerd. Het gaat hier vooral om reguliere vervangingsinvesteringen en enkele aanpassingen, zoals het toepassen van een zogenaamde "windketel" in rioolgemaal 900 (gemeente Urk) om waterslag en schade aan de persleiding te voorkomen.

Programma Financiën, Organisatie en Informatie

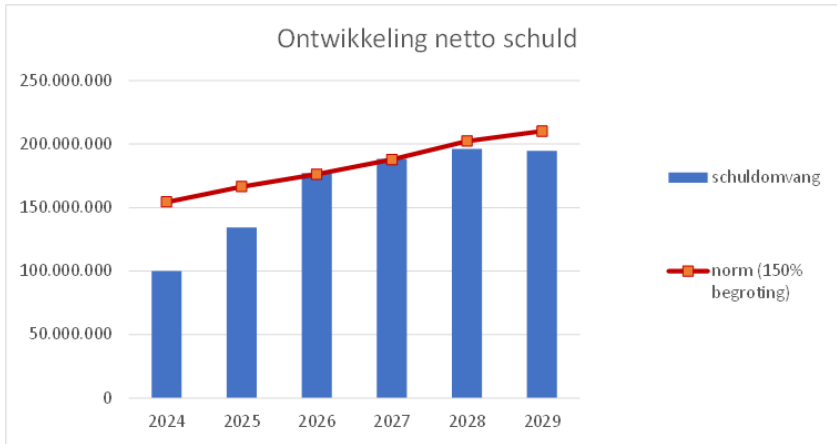
Binnen het programma Financiën, Organisatie en Informatie is het project Vervangen werkplekken kantoren verschoven van 2027 naar 2025. Dit heeft deels een technische oorzaak, het onderdeel dat zorgt voor de verbinding van de laptop naar de monitor is een mindere kwaliteit dan was voorzien, en de wens voor dubbele beeldschermen neemt sterk toe. Helaas is de huidige opstelling niet uit te breiden naar het gebruik van dubbele beeldschermen op plekken waar dit nu niet het geval is.

Daarnaast is binnen de planperiode één nieuw project toegevoegd:

- *Vervangen audiovisuele middelen AB-zaal*
In 2016 is de vergaderzaal voorzien van een cameravolgsysteem. Het is nodig de apparatuur te vervangen voor een nieuw systeem zodat de bestuursvergaderingen uitgezonden kunnen blijven worden en de verslaglegging middels het opnemen van de vergaderingen is voorzien.

3.5. Financiële positie / schuld

De investeringsplanning laat zien dat de jaarlijkse investeringsuitgaven in de planperiode ruim € 30 miljoen bedragen met pieken in 2025 en 2026. Dit heeft ook effect op de schuldpositie. In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de schuldpositie voor de komende jaren weergegeven.

In de grafiek is te zien dat de schuldenomvang de komende jaren toegroeit naar de maximale referentiewaarde van 150% zoals in het schulden- en reservebeleid is bepaald. Bij opstelling van het reserve- en schuldenbeleid in 2022 heeft het AB overigens aangegeven de voorkeur te hebben aan het vasthouden aan de huidige schuldennorm van 150%. Daarbij is ook genoemd dat het AB, zo nodig, een eventuele verhoging van de norm over wil laten aan het nieuwe bestuur na de verkiezingen van 2023.

4. Demografische en economische kengetallen

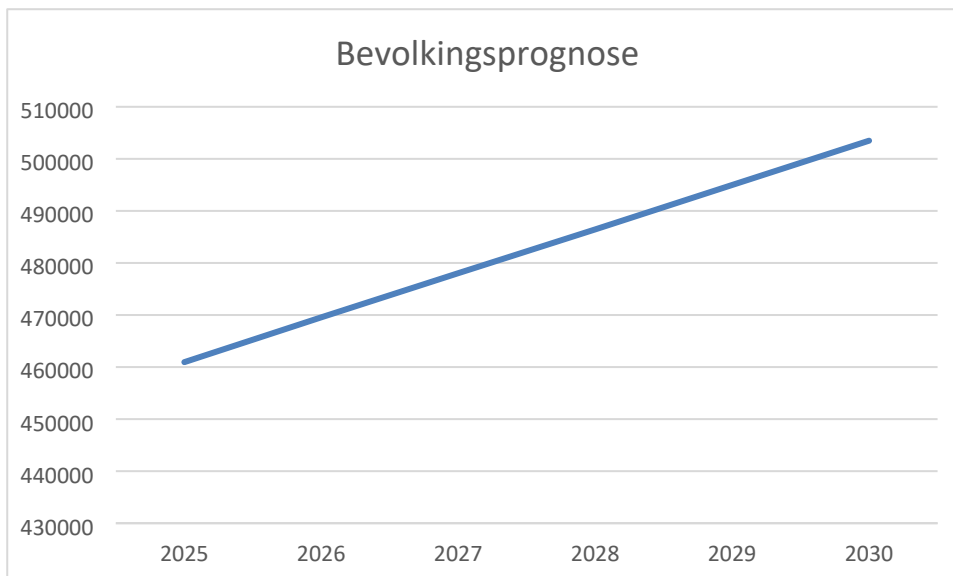
In dit hoofdstuk worden de sociaaleconomische ontwikkelingen voor de komende periode geschetst. Het gaat om variabelen die van invloed zijn op het begrotingsvolume en de tarieven.

4.1. Demografische cijfers

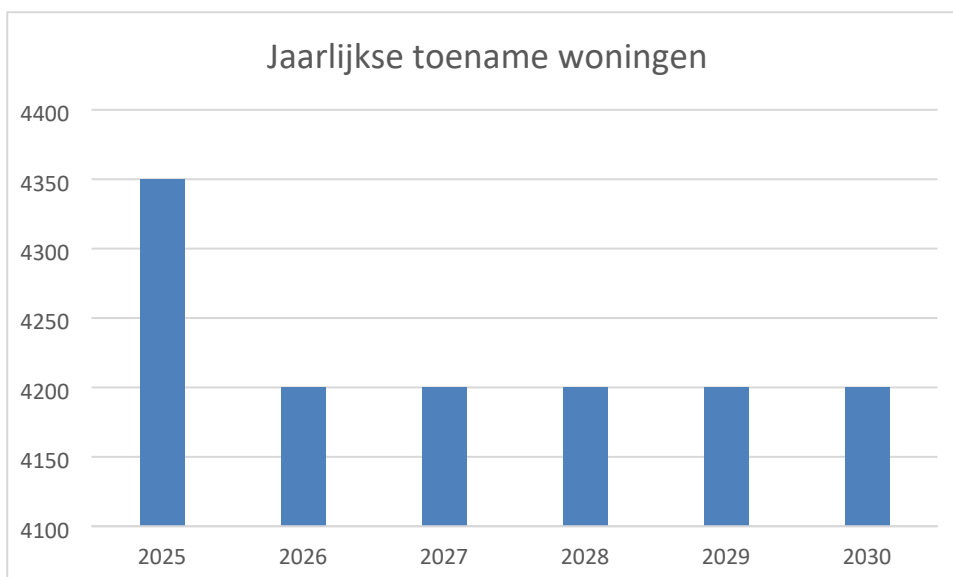
Ontwikkeling wooneenheden

Het aantal inwoners van ons beheergebied zal naar verwachting de komende jaren blijven toenemen. Op basis van versnelde woningbouwplannen tot 2030 komen er in de provincie Flevoland tot 2030 jaarlijks rond de 8.000 inwoners bij. Vanaf 2030 tot 2050 neemt de groei langzaam af van een toename van rond de 7.000 inwoners in 2040 naar een toename van rond de 6.000 inwoners in 2050. Ervaringscijfers van de afgelopen jaren laten zien dat de realisatie van woningbouw vaak minder groot is dan de planning.

Deze bevolkingsprognose is een voorspelling van de ontwikkeling van de Flevolandse bevolking. Hierin wordt rekening gehouden met de woningbouwambities van de provincie en gemeenten naar aanleiding van de vraag vanuit de Tweede Kamer om 100.000 woningen in Flevoland te kunnen bouwen (motie Koerhuis over 100.000 woningen en moties Amhaouch en Terpstra over Deltaplan Noordelijk Nederland).

Figuur 4.1 Bevolkingsprognose 2025-2030, bron: provincie Flevoland, Beleid en Onderzoek

Figuur 4.2 Jaarlijkse toename aantal woningen 2025-2030, bron: provincie Flevoland, Beleid en Onderzoek

De groeiprognozes van de wooneenheden, de basis voor de watersysteemheffing ingezetenen, worden gebaseerd op gegevens van GBLT. Op basis van inschatting van GBLT is voor 2025 rekening gehouden met een toename van het aantal wooneenheden met 2.350. Deze inschatting ligt lager dan de prognose van de provincie Flevoland, die ruimer rekening houdt met de realisatie woningplannen in ons gebied. Zoals aangegeven leert de ervaring dat de groei van woningen vaak achter blijft bij de planning.

Ontwikkeling WOZ-waarde

In het gehele beheergebied is de laatste jaren een duidelijke stijging in de WOZ-waarden zichtbaar. De WOZ-waarde is gebaseerd op de waarden van de objecten op een peildatum. In de volgende tabel is de gemiddelde WOZ-waarde per gemeente zichtbaar t/m peildatum 1-1-2022.

Gemeente	Peildatum 1-1-2020	Peildatum 1-1-2021	Peildatum 1-1-2022
Almere	276	310	363
Lelystad	228	259	327
Dronten	260	284	339
Zeewolde	305	332	394
Urk	259	293	327
Noordoostpolder	239	262	310

Tabel 4.1 gemiddelde WOZ-waarde per gemeente x 1.000, bron: Waarderingskamer

Voor het belastingjaar 2024 (waardepeildatum 1-1-2023) is in de B&MR 2024-2027 uitgegaan van een WOZ-waardestijging van 3%. De huidige inschatting van GBLT is dat deze iets hoger ligt. In deze Kadernota is rekening gehouden met de meest recente gegevens van GBLT.

Voor de eerste jaarschijf van deze Kadernota (het jaar 2025) zal het gaan om de peildatum 1 januari 2023. In de zomer van 2024 rapporteert de waarderingskamer hierover eerste verwachtingen. Vooralsnog is deze WOZ-waardestijging door GBLT bepaald op 4%. Deze inschatting nemen we eveneens mee in deze Kadernota.

4.2. Economische groeicijfers

Economische groei

In 2023 is de economische groei gestagneerd na diverse macro-economische en geopolitieke ontwikkelingen. Na de coronaperiode kon het aanbod de inhaalvraag niet bijbenen met lange wachttijden, tekorten, arbeidsmarktcrapte en inflatie tot gevolg. De oorlog in Oekraïne leidde tot fors gestegen energieprijzen die de inflatie heeft aangewakkerd, die de economie deed afkoelen.

Het is de verwachting van het Centraal Planbureau dat de Nederlandse economie zal terugkeren naar een normaal, gematigd groeipad. Omdat de arbeidsmarkt krap blijft, en de overheid expansief beleid blijft voeren, zal de groei van het bruto binnenlands product (bbp) voor 2024 en 2025 uitkomen op 1,1% respectievelijk 1,6%.

Met betrekking tot de provincie Flevoland, dat grotendeels overlapt met ons beheergebied, bestaan er ook specifieke gegevens over de jaren tot en met 2022. Deze gegevens laten zien dat de Flevolandse economie in 2020 en 2022 beter presteerde, en in 2021 ongeveer gelijk presteerde aan het landelijk gemiddelde. Het lijkt daarmee aannemelijk om te verwachten dat de economische groei in het beheergebied niet minder zal zijn dan de voorspelde groei van het BBP voor heel Nederland, ook gezien de aard en omvang van de ruimtelijke ontwikkelingen in ons gebied.

Economische groei	2023	Verwachting 2024	Verwachting 2025	Verwachting 2026	Verwachting 2027	Verwachting 2028
BBP Nederland (CPB)	0,1%	1,1%	1,6%	1,4%	1,2%	1,1%

Tabel 4.2 economische groei als stijging van BBP in %. Bron: Centraal Economisch Plan 2024, Centraal Planbureau Inflatie

De consumentenprijsindex (cpi-inflatie) in Nederland is tussen september 2023 en maart 2024 gestegen van 0,2% tot 3,1%. De inflatie blijft daarmee nog wel hoog. Het Centraal Planbureau geeft aan dat de kerninflatie (een inflatiecijfer zonder energie, voeding en alcohol/tabak), de komende tijd zal stabiliseren nu bedrijven de hogere energiekosten hebben ingeprijsd. De loongroei blijft onverminderd hoog omdat daar nog een inhaalslag wordt verwacht, na eerdere beperkte loonstijgingen. Het CPB verwacht dat de hogere looneisen en -afspraken na 2025 wel zullen afnemen omdat de inhaalslag dan intussen is gemaakt. Voor alle inflatiecomponenten geldt dat de CPB-raming met veel onzekerheid omgeven is.

In de volgende tabel is de consumenteninflatie (volgens CBP en volgens CNB), de werkelijke GWW-index (volgens CBS) en de ontwikkeling van de loonvoet sector overheid (volgens CPB) opgenomen.

	2023	Prognose 2024	Prognose 2025	Prognose 2026	Prognose 2027	Prognose 2028
Consumenteninflatie (t.o.v. 1 jaar eerder) Centraal Planbureau	3,8	2,9	2,8	2,4	2,3	2,3
Consumenteninflatie (t.o.v. 1 jaar eerder) HICP	4,1	2,7	2,7	2,5	2,2	2,2
GWW-index (werkelijk in januari t.o.v. 1 jaar eerder) Centraal Bureau voor de Statistiek	11,6 (werkelijk)	7,6 (werkelijk)	Geen prognose	Geen prognose	Geen prognose	Geen prognose
Loonvoet sector overheid (t.o.v. 1 jaar eerder) Centraal Planbureau	5,7	6,4	4,4	3,8	4,8	4,0

Tabel 4.3 consumenteninflatie, GWW-index en loonvoet sector overheid o.b.v. CPB, DNB en CBS.

Voor het waterschap is niet de consumentenprijsindex een leidende indicator, maar de index voor Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW). Van deze index is geen verwachting beschikbaar. Zichtbaar is dat de index in de afgelopen jaren een structureel hogere inflatie kende dan de consumentenprijsindex. Jaar-op-jaar is de toename nog altijd fors met 7,6%. Hierbinnen laat de index voor waterbouwkundige werken begin 2024 een stijging zien tussen 8% en 10%. Het waterschap kent verder veel meerjarige contracten. Dit tempert de prijsontwikkeling enigszins, maar dat betekent wel dat wij bij hernieuwing van contracten in latere jaren wel te maken hebben met een 'inhaalinflatie' uit voorgaande jaren. In de kadernota is rekening gehouden met een inflatiepercentage van 2,8% voor het jaar 2025 en 2,4% voor de jaren daarna, wat aansluit bij bovenstaande inflatieverwachtingen.

De stijging in de loonvoet voor de sector overheid bedraagt voor 2025 4,4% en over de jaren 2026-2029 gemiddeld 4,2%. Dit ligt lager dan de huidige B&MR. Deze raming van het Centraal Planbureau is in deze Kadernota verwerkt.

	B&MR 2024-2027	KN 2025-2029
Inflatie	2,5% (2025-2027)	2,8% (2025) 2,4% (2026-2029)
Loonontwikkeling	5,3% (2025) 4,9% (2026) 4,8% (2027)	4,4% (2025) 3,8% (2026) 4,8% (2027) 4,0% (2028) 4,0% (2029)

Rente

Na een periode met historisch lage rentes is de rente het afgelopen jaar verder opgelopen. De beleidsrentes van de ECB zijn stapsgewijs omhoog gegaan. De ECB wil de inflatie bestrijden en het inflatiedoel van de ECB is een inflatie van 2,0% op de middellange termijn. Verdere renteverhogingen worden niet verwacht omdat het effect van eerdere renteverhogingen nog moeten worden afgewacht. De huidige beleidsrente van 4,0% dekt remt volgens DNB al voldoende af. Eventuele verdere verhogingen van de rente zouden op middellange termijn kunnen leiden tot een verhoogd risico op economische krimp, met

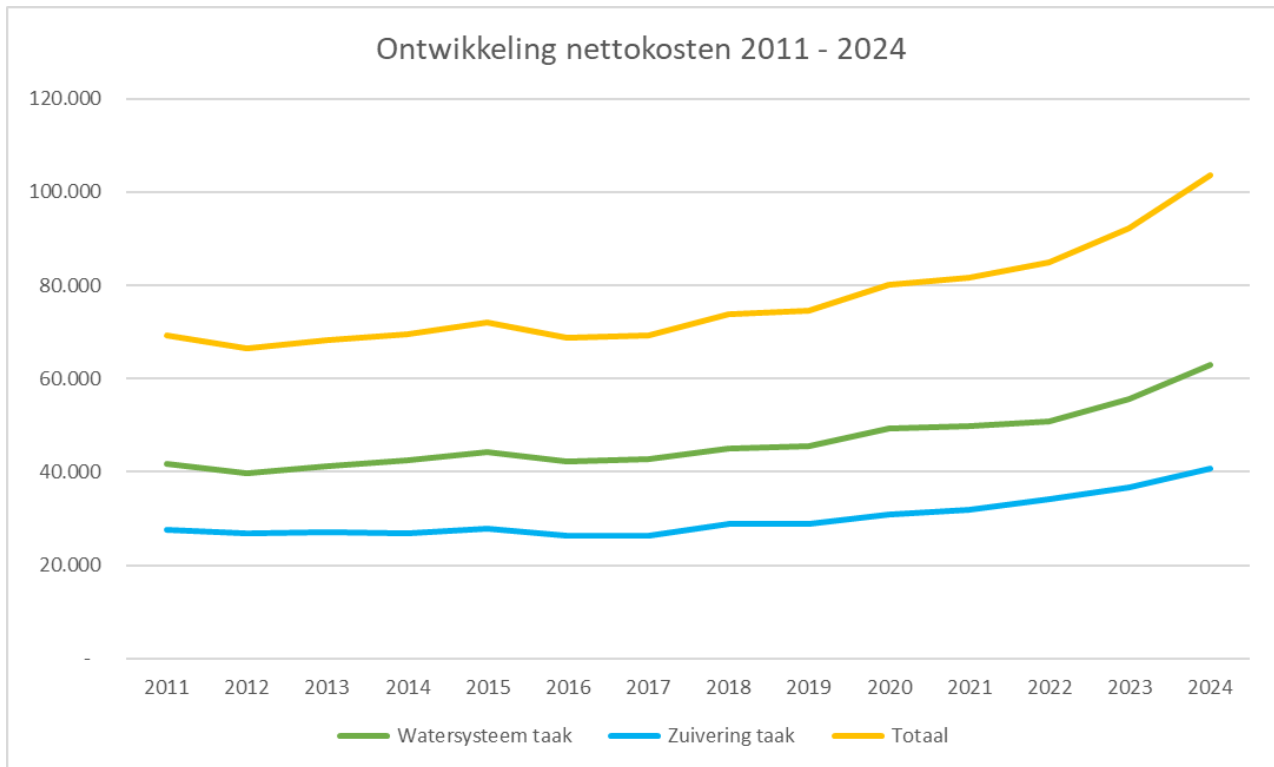
als gevolg een dalende inflatie. Onzekerheid op financiële markten zorgt echter ook voor onzekerheid over de verwachtingen voor de rente.

In de kadernota is op basis van deze marktontwikkelingen ongewijzigd uitgegaan van een rente op nieuwe langlopende leningen van 3,50%. De korte rente wordt in de kadernota begroot op 4,0%.

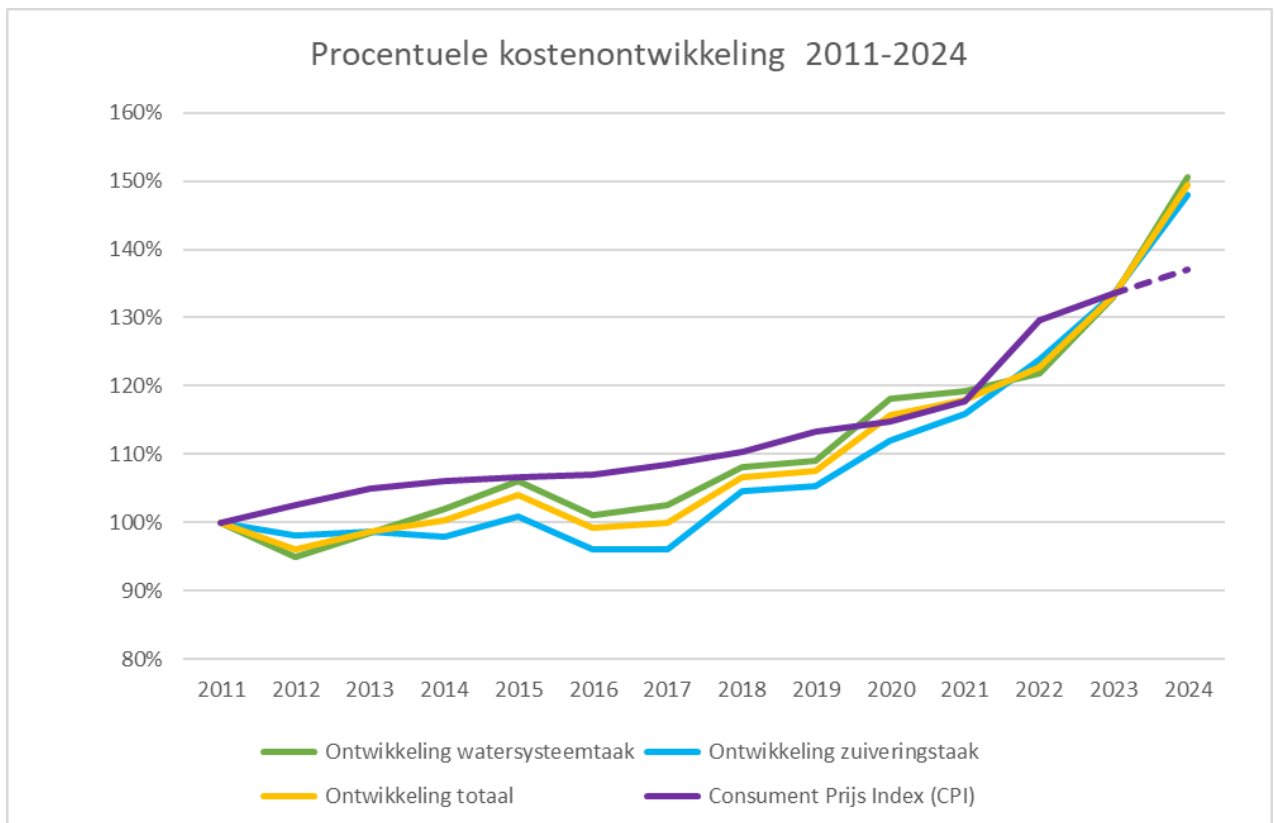
	B&MR 2024-2027	KN 2025-2029
Korte rente	3,5%	4,0%
Lange rente (10 jaars)	3,5%	3,5%

Tabel 4.4 Rente

5. Historisch perspectief

Figuur 5.1 Ontwikkeling nettokosten van de watersysteemtaak, de zuiveringstaak en het totaal vanaf 2011 tot en met 2024

Figuur 5.2 Procentuele kostenontwikkeling van de watersysteemtaak, de zuiveringstaak het totaal en de Consumenten Prijs Index vanaf 2011 tot en met 2024, met 2011 als referentiejaar

6. Uitwerking tariefscenario

Schulden- en reservebeleid

Voor het uitwerken van het tariefscenario zijn de uitgangspunten uit het schulden- en reservebeleid van toepassing. Het schulden- en reservebeleid is eind 2022 herzien en vastgesteld. Daarin liggen een aantal uitgangspunten vast, die van belang zijn bij het bepalen van de inzet van de reserves. De belangrijkste uitgangspunten die vastliggen in het reservebeleid zijn:

- De gewenste totale omvang van de reserves ligt tussen de 25% en 40% van de netto begrotingsomvang aan het eind van de planperiode. Deze gewenste omvang is afgeleid van de gewenste omvang van de totale schulden.
- De egalisatiereserve wordt ingezet voor een gematigde lastenontwikkeling en de inzet hiervan wordt met oog voor de toekomst vormgegeven. Dit betekent dat het begrotingsvolume aan het eind van de periode van de meerjarenraming niet afwijkt van het volume op basis waarvan de tarieven worden berekend.
- Om ook in de jaren na de planperiode eventuele pieken in kosten op te vangen, bedraagt het minimum van de egalisatiereserve 3% van de nettokosten per taak aan het eind van de planperiode.

Tariefscenario

In de paragraaf Tariefscenario op pagina 11 van deze kadernota zijn de uitgangspunten en overwegingen van het tariefscenario weergegeven. Samengevat is dit:

- Het realiseren van onze (genormeerde) opgaven leidt tot structureel hogere kosten en dat heeft consequenties voor de tariefsontwikkeling.
- Toekomstbestendigheid is uitgangspunt. Het tariefscenario is gericht op behoud van onze financieel toekomstbestendige positie.
- De reservepositie bevindt zich aan de onderkant van de bandbreedte en de begrotingsomvang neemt toe, daarmee is de mogelijkheid voor inzet van de reserve beperkt.
- De macro-economische onzekerheden blijven lastig voorspelbaar en onze projecten worden omvangrijker en complexer. Vanuit het oogpunt van weerbaarheid, is het wenselijk om te sturen op een reservepositie die zich beweegt naar het midden van de bandbreedte.
- Een lastendrukontwikkeling onder de 10% is gewenst, maar een uitzondering kan mogelijk zijn, mits dit ten behoeve van het realiseren van opgaven goed te onderbouwen is.

Op basis van de kostenramingen in deze kadernota ligt het kostenniveau in 2029 rond de € 142 miljoen. Het schulden- en reservebeleid stelt dat de reserve tussen de 25% en 40% van het netto kostenniveau moet zijn. Dit betekent dat de reserve eind 2029 minimaal € 35,6 miljoen moet bedragen. Dit maakt dat er in de planperiode per saldo sprake moet zijn van opbouw van de reservepositie.

Cijfermatige uitwerking tariefscenario

Hieronder wordt achtereenvolgend het tariefscenario voor zowel de zuiveringstaak als de watersysteemtaak cijfermatig uitgewerkt. De gepresenteerde cijfers zijn gebaseerd op de huidige inzichten en daarom indicatief. In de periode na vaststelling van de kadernota en voor vaststelling van de begroting en meerjarenraming wordt nog een aantal bestuursbesluiten verwacht en zullen mutaties ontstaan in autonome ontwikkelingen (zoals energietarieven, aanvullende inzichten rondom inflatie). De definitieve tarieven worden op basis van de cijfers van de Begroting 2025 en Meerjarenraming 2026-2029 bepaald.

Zuiveringstaak

De huidige meerjarenraming 2025-2027 gaat voor de zuiveringstaak uit van een jaarlijkse stijging van het tarief met € 2,00 tot € 7,00 per jaar. In de paragraaf Financiële opgave van deze kadernota is te zien, dat de totale kostenontwikkeling van de zuiveringstaak in de komende jaren hoger uitvalt dan de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027. De raming van 2027 komt uit op € 51,7 miljoen en ligt € 4,4 miljoen hoger dan de raming uit de B&MR 2024-2027). Oorzaken hiervoor zitten onder andere in de kosten voor uitvoering van het collegeplan, de kosten voor de renovatie, verduurzaming en uitbreiding van de AWZI Almere en de kosten die samenhangen met het voorstel over vitaal Zuiderzeeland, dat naar verwachting in september aan het AB zal worden voorgelegd. Bij de zuiveringsheffing is verder rekening gehouden met een daling van het aantal vervuilingseenheden vanuit meetbedrijven. Dit heeft een nadelig effect op de tariefstijging (ca 1%). Op basis van de kostenontwikkeling, de verwachte bestuursbesluiten en de sturing richting een reservepositie aan het eind van de planperiode die in het midden van de bandbreedte van 25%-40% ligt, komt de tariefsontwikkeling voor de zuiveringstaak voor 2025 uit op +€ 7,- (dit komt overeen met 10%). Voor de jaren daarna wordt uitgegaan van een bandbreedte tussen +6,- en +9,- per jaar.

Watersysteemtaak

Voor de watersysteemtaak wordt het tariefsценario uitgedrukt in een percentage stijging van de heffingsopbrengst. Dit doen we omdat, in tegenstelling tot de zuiveringstaak, de watersysteemtaak bestaat uit meerdere verschillende tarieven die vanwege mutaties in eenheden nooit allemaal met eenzelfde percentage stijgen.

In de paragraaf Financiële opgave van deze kadernota is te zien, dat de totale kostenontwikkeling van de watersysteemtaak in de komende jaren hoger uitvalt dan de Begroting 2024 en Meerjarenraming 2025-2027. De raming van 2027 komt uit op € 75,5 miljoen en ligt € 2,5 miljoen hoger dan de raming uit de B&MR 2024-2027). In 2029 bedraagt de kostenraming € 85,7 miljoen. Oorzaken hiervoor zijn onder andere de kosten van uitvoering van het collegeplan en de kosten die samenhangen met het voorstel over vitaal Zuiderzeeland. Op basis van de kostenontwikkeling, de verwachte bestuursbesluiten en de sturing richting een reservepositie aan het eind van de planperiode die in het midden van de bandbreedte van 25%-40% ligt, komt de tariefsontwikkeling voor de watersysteemtaak voor 2025 uit op + € 10%. Voor de jaren daarna wordt uitgegaan van een bandbreedte tussen +8% en +12% per jaar.

In onderstaande tabel is uitgewerkt wat de ontwikkeling van de egaliseringsreserve is op basis van de huidige cijfers en de indicatie voor de tariefsontwikkeling.

Tariefscenario en inzet egaliseringsreserve	Tariefsontwikkeling 2025	Tariefsontwikkeling 2026-2029	Inzet reserve 2025	Inzet reserve 2026-2029	"Gat" in 2029: Saldo kosten/heffingen in 2029 in miljoen euro's (negatief: kosten < heffing)	Voldoet aan reservebeleid
Zuiveringstaak	+€ 7,00	+€ 6,00 tot +€ 9,00	0,9	-3,5	-2,5	✓
Watersysteemtaak	+10%	+8% tot +12%	0,4	-13,1	-6,4	✓
Stand egaliseringsreserve bij aanvang planperiode:						
➤ Watersysteemtaak: € 2,2 mln						
➤ Zuiveringstaak: € 3,3 mln						

Tabel 6.1 Uitwerking tariefscenario en reserve-inzet

Wat bij zowel de zuiveringstaak als de watersysteemtaak opvalt, is dat in 2025 een deel van de egaliseringsreserve ingezet wordt, en dat er in latere jaren sprake is van een dotatie aan de reserve (een negatieve inzet). Dit komt voort uit de uitgangspunten van het reservebeleid, waarin de reservepositie is gerelateerd aan de begrotingsomvang (met een bandbreedte van 25% tot 40%). Het college heeft ervoor gekozen om een tariefscenario voor te leggen dat gericht is op behoud van onze financieel toekomstbestendige positie met een reserveomvang die beweegt naar het midden van de bandbreedte.

Indicatieve lastendrukontwikkeling

In onderstaande tabel is weergegeven wat de indicatieve lastendrukontwikkeling is voor de verschillende categorieën belastingbetalers in 2025 bij het gekozen tariefscenario.

Categorie	Lastendrukontwikkeling 2025 Systeem: +10% Zuivering +€ 7,-
Eenpersoons huishouden zonder eigen woning	9,2%
Eenpersoons huishouden met eigen woning	8,7%
Meerpersoons huishouden zonder eigen woning	9,6%
Meerpersoons huishouden met eigen woning	9,1%
Agrarisch bedrijf	10,0%
Industrieel bedrijf	9,2%
Natuurorganisatie	10,0%
Woningbouwcoöperatie	8,0%

Tabel 6.2 Lastendrukontwikkeling van het voorkeurs tariefscenario voor de verschillende categorieën in 2025 (indicatief)